

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Laupäeval, 27. okt. 1973
Nr. 83 (3871)

15. aastakäik

Radio Liberty Münchenis saab Eesti saate

00120

WASHINGTON (VES) – USA kongress otsustas anda Radio Free Europe ja Radio Liberty tegevuse finantseerimiseks Münchenis 50.209.000 dollarit. Otsus näeb ette rahvusvahelise raadiosaadete nõukogu loomise. Välisministeerium on kongressile seejuures teatanud, et seal pooldatakse eesti, läti ja leedu keeletoimivate saadete loomist Radio Liberty raamides. Radio Liberty juhatus on teinud juba vastava otsuse, kuid kuna määratud summad eeloleval aastal ei hõlma krediiti Balti saadetele, siis loodetakse 1974 siiski nendega toime tulla teiste summade arvel.

Radio Liberty Münchenis on juba kirjalikult pöördunud Eesti Rahvuskomitee Ühendriikides poole, milles palutakse materjale Eesti kohta. Radio Liberty juhatusena New Yorgis on pidanud Ühendatud Balti

Ameerika Kõmitee esindajana Läti keskorganisatsiooni esimees dr. Ilgvars Spioners.

Kongressil käsitles määrgiti, et asjatundjate komisjon dr. Milton Eisenhoweri eesistumisel on Müncheni raadiosaadete

jatkamist vajalikuks pidanud. Sänavõttudes tuletati meelde, et N. Liit peab ilal riigi küül läände suunatud raadiosaadete, millest ainuüksi USA-see ja Kanadasse suunatud saadeteks

Järg lk. 11

Soome külakosti

Hõimukülakosti eestlastele pakub Stockholmi Eesti Majas toimuv kunstnäitusel Helsingi-skulptor Sirkku Koivu, kelle näitus avati laupäeval Eesti Kultuuri Koondise korraldusel. Pildil kunstnik Sirkku Koivu ise koos EKK esimehe Leonid Luidi peasekretäri Elmar Pettai ja näituse avakõne pidaja abiesimehe Kalju Lepikuga (EPL-foto Lepper).

Stockholmi Eesti Majas, kus äsja lõppes Ernst Jõesaare skulptuurinäitus, algas uus skulptuurinäitus – soomepoolse külakostina, sest väljapanejaks on naiskunstnik Sirkku Koivu, juba vanast ajast eestlastega tihedaid sidemeid omav ja eesti keelt kõnelev.

Näituse paigutamine eestlaste kultuurikeskuse Stockholmis kriipsutabki alla kunstniku sõprust eestlaste ja Eesti vastu. Sirkku Koivu on karjalane,

sündinud Viiburis 1913, kodukohast jäi ta ilma Talvesõjaga.

Kunstnäitus on tal toimunud Viiburi kunstikoolis.

KARL LAANTEE

Karl Laantee KEELDUB valimisest!

N.ü. üheteistkümnendal tunnil on Stockholmi ev. lut. peapiiskopikule kogudusele kerkinud uus tõsine probleem – just enne uue õpetaja valimisi, mis on ette nähtud 28. oktoobril, teatav koguduse nõukogu poolt üles seatud ainus kandidaat, Uruguais kohale kutsutud õpetaja Karl Laantee, et ta loobub kandideerimisest. Põhjus: äsjajalunud "Koguduse Teadetest" selgub tema arvates, et pärast tema nõusoleku andmist on oluliselt muudetud selle koha staatust – sellest on kujunenud, nagu ta ütleb oma kirjas 22. oktoobrist peapiiskopile ja koguduse nõukogule, rohkem abiõpetaja koht, vaatamata, et see kannab õpetaja nimetust.

Õp. Karl Laantee rõhutab, et ta andis Uruguais viibides nõusoleku kandideerida peapiis-

kopi ettepanekul viimase otsese järeitulejana Stockholmikooguduse õpetaja kohal, kui ko-

guduse täiskogu teda selleks valib. Teatavasti ta saabus ko-

Järg lk. 2

HAARANG äärmuslaste ajakirjas

Rootsi julgeolekupolitsei korraldas esmaspäeval haarangu vasakekstremistide juures, kes viimasel ajal paljastasid kōmuartikkelites rootsi kaitsevõgede vastuluureorganisatsiooni, n.n. Informatsioonibürood (IB), olles ilmselt pikemat aega selle tegevust jälginud m.h. elektrooniliste kuulamiseadetega, mis läbiotsimisel leiti ühe nooruki juures, kelle emal on korter julgeolekuasutusega ühes majas ja vahetus naabruses.

Spionaazhiprokurör Robert'i korterites ja töökohtadel – muu korraldusel vahistati viis isikut, hulgas vasakekstremse aja-

toimetati läbiotsimised nende

Järg lk. 11

Vaherahu Lähis-Idas on kahtlane

Hoolimata UNO katsetest sobitada relvarahu Lähis-Ida frontidel, käib vaenutegevus edasi, eeskätt sel juhul Sinaia-Suessi rindel. Iisraeli väeosad, mis tegutsevad läänepool kanalit, s.t. otseselt Egiptuse territooriumil, on loonud tugeva sillapea, mille hävitamine käib egiptlastel nähtavasti ülejõu.

Ja kanali idapoolisel kaldal on sisse piiratud terve egiptuse armeekorpus, kuhu kuulub umbes 20 000 meest ja 200 tanki. Osa korpusest on kapituleerunud, kuna egiptlased on täielikult ära löigatud tagalast ja seega ka järeleveost. Eriti vee-
puudus oli terav.

Egiptuse president Sadat esitas nõude, mille kohaselt relvarahu peaksid kontrollima USA ja N. Liidu väeosad ühiselt.

Järg lk. 11

EPL

Laupäeval, 27. okt. 1973

RAHU?

Just momendil, mil sõjaõnn Lähis-Idas selgemalt hakkas kujunema Israelil kasuks, saatis Brezhnev Washingtoni kutses: tulgu Kissingeri ruttu Moskvasse rahu tegema. Kissinger rattas kohale, kompromiss lepitati kokku ja esmakordselt üle pikkade aastate võis UNO julgeolekukõnukogu teha otsuse, mida respektiivtaks: nii Israel kui Egiptus nõustusid ettekirjutatud vahe-rahuga ja sõda katkestati fakti- liseelt.

Seisid ju otsuse taga kaks suurriiki, kes faktiivselt ise seisid võitlevate poolte seljataga ja neid relvadega varustasid. Kui näit. venelased poleks araabia riike sõja vaheastatelt nii ofensivselt relvastanud, ei oleks sõda saanud üldse puhkeda. Sellepärast seisnebki kõige huvitavam küsimus selles, miks venelased olid sunnitud USA-ga kokku leppima, kuigi araablastel üldiselt sõda läks paremini kui oli arvatud?

Kas kartsid nad pärast USA relvasilla käikuluskumist raskemat lööki oma hooelustele, vaatamata omapoolsele ulatuslikule õhusillale samaks otstarbeks, mis kaasa toonuks sõjaliste kaotuste kõrval ka prestiižihilis või koguni otsest konfronteerimist ameeriklastega araablaste ettenägemata sammude tõttu, millestest õlirelv otseselt oli suunatud just USA vastu?

Igal juhul oli ilmne, et Moskva ja Egiptuse-Süüria rünnaku alguses oli optimistid ja ei keelanud oma täit toetust. Kui aga selgus, et sõda hakkab takerduma ja vene relvamasinad ei suuda vastu panna ameerika relvade kvaliteetide pikemas perspektiivis (millele viitas israeliitide ülemine Suessist ja lähenemine Kairole ja Golani- rindel) Damaskuse õhustamine), siis eelistati vaerahu te- gemist hetkel, kus rindepiit veel ei ole muutunud liiga palju araablaste kahjaks.

Egiptuse väed on Siinali pool- sel Suessi kaldal umbes sama palju maad okupeerinud kui israeliitid Egiptuse-poolse kal- dal ja see võib anda teatud alu- se edasisteks kauplemisteks.

Kogu küsimus seisnebki selles, mis saab vaerahust, mida esialgselt Süüria vähemalt

avalikult ei aktsepteerinudki, kuigi ka sellel rindel sõjatege- vus valiks? Pärast kuuepäeva- sõda on araablaste konse- kventselt keeldunud otseselt läbirääkimisi pidamast israeliitidega. Kas on nüüd, kus vä- hemalt nende sõjamehe- au on ilmselt maailma avalikkuses kuidagiviisi rehaabiteeritud, mingeid väljavaateid kontra- hentide ühe laua taha toomi- seks, et arutada püsivamat ra- hu?

See on vägagi oluline küsi- mus. Kui otsest kokkulepet Is- raeli ja Egiptuse (ning teiste araabia riikide) vahel ei saa- vutata, siis tähendab vaerahu ainult uut sõja ettevalmistuste perioodi, mille jooksul araab- lastel püüavad, innustuna seekordset paremat käeki- gust, saavutada lõplikku rel- vadekaalu Israeli maapinnalt minemapühkimiseks.

Järgmises sõjas. Araabia maad on vaesema- tena kui Israel sõjategevus- tustele koormat kandes rohkem oma elanikkonna elatustaset tagasi hoidnud ja nende juht- konnad peavad endale aru andma kui kaua see on võma- lik.

Venelased on lahkelt neid relvadege üle uputanud, mitte aga tarbeainetega ja toiduga ja kogemuste järele ei anna ka venelased midagi muudu. See- kord on näit. Egiptus ja Süüria pidanud nende loovutama sõ- jalisi tugipunkte eeskätt vene merejõudude jaoks, kes sellega on saavutanud "õiguse" Va- hemerel vähemalt "poolse- osas" peremeest märgida USA laevastiku kõrval, kelle üle- sanne hoida ära Euroopa üm- berpiiramishaaret. Vahemere suunast, on muutunud eriti va- stutusrikkaks — haaret, mida Churchilli kartis juba möödunud suursõja lõpul.

Ameeriklased ei märganud õigel ajal takistada N. Liidu laevastiku loomist Vahemeres ja näevad nüüd oma silmadel all, kuidas Vahemere lõuna- kaldal riigid üksteise järele hakkavad kurtiseerima Mosk- vaga. Kuna Atlantidini välja — äsja Lähis-Ida sõja suureks üllatuseks oli Maroko kuning- rügi ilmumine lahinguväljale vasakäärmseliku moskvasõbra Süüria kõrval.

Nii jääb araablaste otusta- da, kellele jääb Vahemere ja k e s ka neid endid tulevikus poliitiliselt juhib. Ohud tohiksid Kairole eriti selged olla. Mida pikemaks venib pinge piirkon- nas, seda rohkem võivad venelased. Viimastele on p i d e v p i n g e kasulikum kui Israeli võitmine, millega ühel hooil Moskva "sõprus" oma väär- tuses palju kaotab. N. Liidul on kahtlemata mees Sadati otsus venelaste väljakihutamiseks mitte kaua tagasi, mis küll varsti tagasi võeti.

Julgeolekukõnukogu resolutsioon sisaldas m.h. nõudmise, et Israel järgiks 1967.a. samasu- gusele otsusele ja lahku "araabia aladelt". Juba see nõudmine, mida Israel on tõl- gendanud nii ja araablaste teisti, näitab, kuivõra läbi- rääkimised on juba praegu ummiklik ja kuivõra vähe loo- tust on, et uus resolutsioon ja vaerahu aitaks seda ummikut lahendada. Vaerahust tõelise rahuni on tohtu pikk maa ja oleks liigne optimismis uskuda,

Nixon endiselt tõmbetuules

President Nixon on nõustunud välja andma heli- linte, mis käsitlevad Nixon'i telefoni- ja muid kõne- lusi. Sellest hoolimata aga nõutakse Nixon'i sead- mist riigikohtu ette. Peamiselt seetõttu, et president ei jälginud kohtuotsust heliilintide väljaandise suhtes.

Samuti leitakse, et Watergate-skandaal koos kurikulsate vallandamisega on tugevalt kõigutanud Nixon'i positsiooni. Seega poleks Nixon eriti sobiv superriigi juhina, kuna tema teguviis on tõendanud, et mees kriitilistes olukordades kaotab närvid ja tasakaalu.

Riigikohus võtaks peale Watergate-afääri üles ka teisi asju, näiteks Nixon'i villade-ärid Floridas ja Kalifornias. Paleed on

ahitatud ameerika maksu- maksjate rahadega.

Samuti kahlustatakse Nixon'i suurte summade vastuvõtmise eraisikutelt, otseselt mitte pististena, kuid siiski viisil, mis pole kohane USA presidendile.

Ja lõpuks oletavad paljud vaaltejad, et Nixon teoreetiliselt on võinud hävitada neid heli- linte, mis tema eventuaalset seost Watergate-skandaaliga tõeliselt paljastavad.

Karl Laantee

Algus lk. 1

guduse kutsel Stockholm'i juba viie kuu eest.

Õp. Laantee märgib, et ta 4. juunil peapiskop Konrad Veemile avaldas oma üllatust vahepeal toimunud koguduse nime ja struktuuri muutmise üle (kogudus nimetatil ümber peapiskoplikuks koguduseks). Ta kirjutab:

Deklareerin, et ma ei ole huvitatud abiõpetaja kohast mistahes nime all, avaldades soovini niipea kui võimalik nü-

kogu koosoleku koguduse struktuuri, vahekordade, töö- suundade, eelarve, minu kom- pensatsiooni ja kõigi minu kandideerimisega seoses ole- vate küsimuste ühiseks aruta- miseks ning defineerimiseks, et hiljem ei tuleks arusaamatusi.

Juba varem olin kirjalkult palunud, et see koguduse nõu- kogu koosolek toimuks võima- likult juuni esimesel nädalal ning minu proovijutlust ning täiskogu koosolek valimisega juuni kuul, et kui minu valimine toime ei tule, siis oleks mul võimalus oma puhkuseaega uue töökohta muretsemiseks kasu- tada.

Kordasin oma soovi koguduse nõukoguga mainitud probleem- inde arutamiseks ka koguduse juhatusle koosolekul 20. juuni, kus neid ei olnud võimalik aja- puudusel käsitleda.

Kuigi olen juba peaaegu viis kuud koguduse nõukogu kutsel Stockholmis elanud, ei ole seni veel koguduse nõukogu leidnud võimaliku minuga kui koguduse õpetaja kandidaadiga kohtuda või ei ole minu soovil selleks nõukogule edasi antud".

Koguduse Teadetes nr. 3 avaldatud informatsiooni puhul öendab õp. Laantee oma kirjas, et tema nõusoleku andmisel ei olnud mingit juttu sellest, et peapiskop jääb ise koguduse juurde edasi ülemõpetajana või et kandideerimine toimub "tei- se õpetajana".

Teadetes jäetud mulje, nagu oleks kahe õpetaja vahel ka- vandatud mingi koostöö, ei ole õige — õp. Laantee kirjutab: "Kui mind on mõeldud "teise" õpetajana, siis mind küll ei ole sellest kavandatud koostööst informeeritud või mind selles suhtes konsulteeritud. Ma ei olnud teadlik, et minu kandida- tuuri eestamise peamiseks kri- teeriumiks oli "sobivus ülemõ- petajaga" või koguduse peao- petajaga (nagu see on väljen- datud Eesti Päevalehes).

Tavaliselt soovib kogudus ikka olemasolevatest kandi- daatidest kõige võimekamat oma usule teenima ja arenda- mata".

Õp. Laantee rõhutab, et koguduse nõukogu ei ole temaga ka palga suhtes kokku leppinud, samuti ei ole ta nõusoleku an- nud rootsi kiriku pastorsad- junkti palga suhtes. Ta ei pea ka korrektseks, et Koguduse Teated välja kuulutatud tema kogudusele seadmise ametita- lituse 2. detsembriks, kuna ta ei ole ju koguduse poolt oma ko- hale vallatud.

"See on ebafaktiline ja eba- demokraatlik", konstateerib

EELKIRIK

STOCKHOLM: Peapiskoplik kog. Peajumalat. 28/10 kl. 14, Ja- kobis. Kog. õp., orell H. Klisk, laulur. Pärast kog. täisk. koosole- ku, Västra Trädgårdsg. 4 õpetaja valimiseks. Kand. Karl Laantee.

GÖTLAND: Slitte kirikus jumala- lad. 27/10 kl. 15, armulaud, õp. Töldsepp.

GÖTEBORG: EELK Gbg-Lää- ne-Rootsi kog. pühakutepäha jumala- lad. Kristlines 3/11 kl. 14, õp. Kool, orell PG Strömberg, laulu- lehed.

NORRKPÖING: Matteuses usupuhastuspäha jumalat. 28/10 kl. 14, õp. Kool, orell H. Piirimets, laulur.

UPSALA: Mikaelis lõukse ja usupuhastuspäha jumalat. 28/10 kl. 16, pärast jumalat. kog. õhtu E. Kodus, Gelfjersg. 12, õp. Laantee. Laulehed.

ROOTSI KIRIK

STOCKHOLM: Hägerstedi kog. jumalat. Uppenbarese kirikus 28/10 kl. 14, õp. Kõdar.

ESTI AP. ÖG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai peakirik. Jumalat. 28/10 jääb ära preestri haiguse tõttu.

GÖTEBORG: Kristuse üle- stõumise kirikus liturgia 28/10 kl. 11 preester Poska.

SOOME ORTODOKSIKIRIK

STOCKHOLM: Matteus Lillkyr- ka, Vanadisv. 35 liturgia 28/10 kl. 11, õlemp. Juhkam.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Ansgaril, Kungsholmsg. 23 vabakirikute ühine jumalat. 28/10 kl. 16, kõned, laulud.

Järg lk. 11

Õp. Laantee, kes lõpetab oma kirja järgmiselt:

"Kui mind ei ole etteadvatse- tult või sihilikult tahetud aseta- da piinlikku olukorda, siis on kõige lihtsam arusaamatuse vältimiseks seda heaks teha sellega, et koguduse nõukogu tähistab oma otsuse koguduse nime muutmise kohta ning peapiskop loobub kõigest ameti- nimetustest, mis on kuidagi seotud kogudusega (ülemõpe- taja, peaoõpetaja, teine õpetaja jne.).

Niisugust laadi põhiliste ot- suste tegemisel on nõukogu naganüi oma võimupiiridest üle astunud, kuna need kuuluvad koguduse täiskogu võimupiir- konda. Ma ei usu, et koguduse nimele "peapiskoplik" lisami- ne midagi juurde annaks, vaid see võib meid naeruväärseks teha, kuna peapiskoplik kogu- dus eeldab ka katedraali või toomkiriku olemasolu, kui EELK Stockholmil peapiski- opil kogudusel puudub isegi oma kirik ning on sõltus rootsi kiriku heatahtlikkusest ma- janduslikult.

Samuti ei anna peapiskopile ülemõpetaja või peaoõpetaja nimeid midagi juurde, missu- gused ametinimetused puudu- vad EELK põhimäärustes. Koguduse edukaks tööks on tähtsam kaasaegsete usuliste ja demokraatlike vormide ja meetodite rakendamine kui or- du- ja tsaarigaegsete terminite "üleskaevamine".

Olen ülesti nõus kandidee- rima, kui minu kandideerimi- nõusoleku andmise aegne olu- kord on taastatud ning kui nõu- kogu on minuga ülalmainitud probleemide ühiselt arutanud".

Peapiskop K. Veem viibis kirja nõukogule saabumise ajal ametireisil Saksamaal.

EESTI PÄEVALEHT

Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhani Kokia
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunus Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
331 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispõstgiri nr. 15 67 70-0
Kullutusarvete postgiri 00 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlägs AB,
Stockholm

Tellimishinnad:

Aasta ..... kr. 158.-
Termin (4 kuud) ..... kr. 57.-
Kuu ..... kr. 16.-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLÄGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kurirens
Tryckeri AB Eskilstuna 1973

A. Kung eesti keeles Iisraeli-Islandi reisirid Inglise versioon teostub

Andres Kuning Balti raamat on juba laineid löönud ja tähelepanu äratanud rootsi väljaandes. Selle ümber on süna võetud ja valeldud ajalehtedes ja raadios. Nüüd on Eesti Kirjanike Kooperatiiv välja andnud ka sama teose eestikeelse versiooni "Saatusi ja saavutusi", alapealkirjaga "Baltikum tänapäeval". Eesti Päevaleht vestles Andres Kuninga tema raamatust, tegevusest ja tulevikuplaneidest. Selgub nimelt, et ta on kutsunud ametliku külalisena sõja keerisesse sattunud Iisraeli. Ta kavatsab seal olla oktoobri lõpu ja novembri alguse, m.h. kavatsedes üles otsida Baltikumist pärinevaid juute ja arutada oma raamatu Iisraeli väljaannet.

Andres Kung jutustab oma eestikeelse raamatu kohta:
— Nagu pealkiri näitab, katsun vaadelda arengut võimalikult mitmest perspektiivist — nii palju kui mu oma teadmised ja raamatu populaarne sihlasetus lubavad. Olen lisanud ka uut materjali ja sisu kohaldanud kaasaamlaste suurematele teadmistele. Muldu on aga tegemist suurtes jootes originaalil, "Vad händer i Baltikum" tõlkega, milline ilmus Rootsi suurima kirjastuse Bonnieris juures käesoleval aastal.

— Küsimused ei ole õieti lihtsad tõlke, vaid olen jga eri maa jaoks raamatu täiesti ümber kirjutatud, teinud võrdlusi sama ajaloa ja praeguse olukorraga, et huvi äratada.

Saksamaa kohta on veel vara midagi ütelda. Raamat, "Estland zum Beispiel. Nationale Minderheit und Supermacht" ilmus algselt mõni nädal tagasi Seewaldi kirjastusel. Saksamaal ilmus nii palju raamatuid et vähesed loevad kohe läbi. Aga kaasaamlastel, nii eestlased kui sakslased, altavad kindlasti raamatut levitada. Ja kuna pärast sõjajärgseid aastaid pole õieti midagi saksa keeles ilmunud, peaks huvi olema üsna suur arvestades Saksamaa ajaloolisi sisetunde meele maaga.

Islandil veetsin terve suve kogudes materjali üheks uueks raamatuks. Seal ilmus Eesti raamat, "Eistland. Smathjod undir öki erlendis valds" (Eesti. Väikerahvas võõra võlmu ikke all) suure suurima kirjastuse juures. See äratas kohe üllatavalt suurt tähelepanu, kuna paljud islandlased on huvitatud väikesarvaste olukorras superriikide võimu all. Suurim leht, Morgunblaðið, pani oma arvustusest pealkirja "Härukörðne raamat, mida lga islandlane peaks lugema". Morgunblaðið on hiljem avaldanud rea artikleid raamatu kohta. Isegi kommunistide ajaleht kiitis raamatut, mis ütleb ehk rohkem nende rahvusluse kui raamatu kohta.

— Ütlesid, et valmistasid Islandis ette uut raamatut. Mida see käsitleb?

— Tegemist on populaarse käsiraamatuga kaasaegse Islandi poliitika, majanduselust ja kultuurist. Selgitan, kuidas islandlastel on õnnestunud luua nii imeliku ühiskonda — olen ette armanud suure inimestesse ja loodusse, olen seal viimase paari aasta jooksul käinud seltsel-käekassa korda. Igatsen alati tagasi.

— Kas käsil on veel teisi raamatuid?

— Islandi raamatu käsikirja on juba valmis ja peaks ilmuma uuel aastal samuti nagu veel üks raamat, mille pealkirjaks on "Sveriget, Sverige fosterland!" (Rootsi, Rootsi kodumaa)". Katsun seal rootslastele selgitada vähemuste olukorda nende maal. Invandrarutredningeni peasekretär Jonas Widgren, luges hiljuti käsikirja ja ütles, et see kujuneb talle suureks abiks, kui nad nüüd hakkavad koostama oma lõppraporti, mis teatavasti käsitleb ka meie rahvusgruppide väga tähtsaid küsimusi.

— Palusid EPL veergudel paar kuud tagasi lugejate kaasaabi informatsioonide ja isiklike kogemuste osas. Kas vajasid seda abi just selleks raamatuks?

— Täpselt. Osa väärtsülikku materjali tuligi, mida olen käsikirja põhinud. Peale selle on mitu sõpra teistest vähemusgruppidest liisanud käsikirjale oma kogemusi, nii et tulemus peaks olema huvitav mitte ainult baltlastele vaid ka teistele varadele vähemustele nagu soomlastele, juudid, laplased. Ka hilistele sisserändajatele.

— Proua Vilma Bellinfante-Saldio Hollandist palus paar kuud tagasi

kaasaamlast, et nad aitaksid kaasa majanduslikult Balti-raamatu tõlkimisele teistesse keeltesse. Kas keskkorjantsioonid ja eraisikud on sellele üleskutsesele reageerinud?

— Valmar Tamme — katta terve ingliskeelse tööle kulud. Selle lubades taustal andsin raamatu ühe tübi Edinburghi tõlkija hoolde. Nii on lootused otamatult kujunenud üsna suureks, et raamat ilmub ka inglise keeles. Olen muldugi üllalt tänulik nii Vilma Saldio-Bellinfantele, Valmar Tammele, Hugo Saarsoole kui ka kõigile teistele, kes aktiivselt on toetust annud minu välisvõttsülikkus rindeosas.

— Ja kuidas olid tulemused Rootsis?

— Kümme pensionäri Eskilstunast panid kokku sada krooni oma piskust. Olen muldugi tänulik. Muldu aga ei ole olnud reageeringuid. Kas ei ole huvitav asjaolu, et sageli on kõige ohvrimeelsemad ja rahvuslikult vastustusvõimelikumad just need, kel on väiksemaid majanduslikku võimalust. Küsilksin, kas rahvuslik idealism ja panusetahe väheneb jõukusega. Jõukate panusetahe on sageli tagasihoidlik. Kas olemas elanud liiga kaua paguluses?

Võibolla on see nii. Sel juhul pole muldugi ilga hilja et nüüd reageerida ja võimaluste määralt teetada nende raamatute tõlkimist ja kirjastamist. Minu aadress on nagu enne Regementsg. 52 A, 217 48 Malmö, Rootsi.

Arusaadav on muldugi ka kui kaasaamlastele ülemere-maadele ei taha teetada ühe raamatu tõiget kui nad pole ise lugenud raamatut. Näil on nüüd võimalus tutvuda saksakeelse eesti-raamatuga ja eriti Eesti Kirjanike Kooperatiivi eestikeelse Balti raamatuga, "Saatusi ja saavutusi. Baltikum tänapäeval". EKK aadress on Sköördev. 1, 222 38 Lund, Seden.

Küsitles: JUHAN KOKLA
L. Vietnam tunnustab Eestit
NEW YORK (VES) — Lõuna-Vietnami alaline vaaletja UN-is dr. Nguyen Phu Duc korraldas oma maa valitsuse välisministri Nept Yorgis viibimise puhul 28. sept. vastuvõtu UN ruumides, delegaatide etimatusruumides.
Vastuvõttul viibis arvatavalt kogunenud diplomaatide seas ka Eesti Vabariigi esindaja Ernst Jaakson. Esindatud olid ka Leedu siinse peakonsuli A. Simutisega.

Andres Kung valmistub uutele raamatutele ja vanade töögetele. Eesti raamat ei ole veel ilmunud inglise keeles. . .

Laiud on elaniketa Kariloomad rikuvad haruldast loodust

Laiud olid inimeste elupaigaks juba üsna ammu, mitme sajandi vältel. Eriti sellised suuremad ja vanemad laiud, nagu Kaevatsi, Saarnaki, Hanikatsi, Kõrgelaid, Harilaid, Kesselaid, Tauksi, Kõinastu ja kurned teised. Mitmed vanemad ürikud jutustavad meile nende laidude elanikest. Näiteks elas juba 1594 Saarnaki laiul kaks ühejalaperet. Jakob de la Gardie ajal saavutasid Saarnaki laiul elanikud vabanemise talupoegade koormistest ja muutusid kaluripereks.

Kõigil neli laidudel elati ka omariikluse aastail, ja küllaltki jõukalt. Nüüd on laiud inimtünnjad. Monograafias "Laidude raamat" (Tallinn 1972, autor: Haide-Ene Rebassoo) üteldakse:
Praeguseks on laiud inimeste elupaigana oma tähtsuse minetanud: enamikult on kaasaajal elanikud lahkunud või ära surnud. Märkimisväärne on veel hiljuti asustatud Hanikatsi laiulu, kus paar põlve tagasi elas 25 hanikatti, nüüd on laid alates 1984 sügisest tühi. Tühjaks kipub jääma ka Saarnaki, ehkki seal on praegu veel kaks peret.

Edasi näitab "Laidude raamat", et Vohilaid jäi tühjaks juba 1967. Tauksi elab praegu ainult üks pere. Kesselaiul samuti ainult majakavahi pere. Sangelaiul elab suveti kalur. On asutatud veel Muhu Suurilaid ja suveti ka Kõinastu. Tühjaks on jäänud terved külad laidudel. Üksainus elujõuline pere on Kaevatsi laiul.

Põgenema sunnib inimesi laidudele majanduslik süsteem. Ütel-dakse: Raske on ühendus mõne suurema saare või mandriga ning ka toiduainete kättesaamine, seetõttu läinud pole laiulgi enam suu-remat oma majapidamist, heal juhul üks lehma-mullikas, mõned lambad ja raasuke kartuleid maha pandud enda tarbeks.

Õidise olukorra kohta üteldakse:
Mittmel laiul on näha veel endiste hoonete alusmüüri ja sööti jäänud põide. Ka olid laiud varem palju vähem väestunud ning kadasti-kudki põlnud nii laialdased kui praegu, kui enam ei niideta. Iga-aastane niitmine ei lasknud võsal kasvada ega peale tungida ning seetõttu näisid laiul palju kaunimad kui tänapäeval. Seda veel ka 1960-ndal aastal.
Ka heina saadi varem rohkem, näiteks Heitlalu poolelt laiul 130 koormat. Üsna hiljuti kasutati

heinamaana peale Tauksi ka Lila ja Sõmeri laidu, Mustakivi-Laekarahu, Kumari laidu, Paljarahu ja Tagarahu. Nüüd vallutab Musta-kivi-Laekarahul kidur pilliroog, Jumari ja Lila laiul aga tihe ka-dastik endised niidupaigad. Veel 1967 tehti Hiiumaa kagusa laidu-delt kolhoosi loomadele heina ja saadi 90 tonni.

Praegusajal laide heinamaade-na ei kasutata või kui siis ainult kohalike elanike poolt. Paljudel mereasvatel karjatagud kolhoosid ja sohoosid oma noorloomi vabalt terve suve jooksul, mõnda Hiitu- ja Saaremaa-lähdedast laiulu kasu-tatakse ka kolhoosnike lambakar-jamaana.

Väljarale tulemusena on hävi-maas ka laidude salumetsad kas täielikult, nii et enamiku saare pindalast või selle tervikuna võtab enda alla kadastik, nagu näiteks Saarnaki ja Kaevatsi laiul, või asenduvad salumetsade puud kase ja haavaga, nagu Kõrge-, Ahe-, Kõver- ja Varesalul.

Karjatamise tulemusena kaovad laidudelt ka haruldased taimed. Kurdetakse, et mullikate rajad keerleavad igal saarel nagu tõeline karussell ja et Hanikatsi laiul sa- luehmetasest — metsast, mida osati hoida juba mõisaajal — kadus kolmeaastase karjatamise kä- tummekond väärtuslikumat ja haruldast taimeliiki.

Ka tallatakse puruks sajad liin-nupesad ja -munad, hävitatakse pojadki, rääkimata laidude maast-ikulisel ilme rikumiseest kas või ainuüks reostamise ja puude-põõsaste nudimisega.

Tühjad laiud ahvatlevad ka igat liiki turiste, suvitajaid ja nädala-lpu veetjaid. Ootajadena kasu-tatakse endist veel säilivaid laiude hooned. Selle kasutamiseviisi kohta üteldakse:

Ikka leidub veel inimesi, kes ei oska looduses olla ega seda vajali-ku määralt hoida. Selliseid, kelledest jäävad maha põlvad metsa-tukad, suitsevad lõkkeasemad, terved lademed paberiprahti, vir-nad tühe konservipurke ja viina-pudeleid, rääkimata seasalmsa mahamuritud küttematerjalist, telgivaadest ja küljelauselistik.
Need on inimesed, kes peavad tegema kõik ühenäoliselt: inimese poolt reostatuks, tallatuks, purnu-statuks ja hävitatukski. Niisuguseks, et sinna ei taha minna ei tema ise ega keegi teinegi.

Suurlehed meenutavad Baltikumi

WASHINGTON (VES) — Vilma-sel ajal on New York Times oma artiklites ja kirjutustes korralvalt toonud näited rasketest olukordadest N. Vone poolt okupeeritud Balti vabariikides.

Hiljuti avaldas ligi leheküljelise kuulutusena heles informatsiooniks lugejale Vene akadeemik Sahharovi kirja USA Kongressile "Union of Councils for Soviet Jews" esi-mees Harold B. Light. Selles nõu-takse emigratsioonivabadust tu-handetele N. Venemaal elavatele juutidele, sakslastele, venelastele, ukrainlastele, leedulastele, armeenlastele, eestlastele, lätlastele, türklastele ja teistele etnilistele gruppide liikmetele ja käsitajatele Vene valitsuse vägivaldala rahva kallal.
Seesama akadeemik Sahharovi kiri ilmus enne seda "Washington Post"is", Washingtonis, 16. septembris.

Sirkku Koivu väikeskulptuur

20. oktoobril avati E. Majas soome kunstniku Sirkku Koivu väike-skulptuuri ja joonistuste näitus. E. Kultuuri Koonidise esimees Leonid Laid ütles Sirkku Koivule meie kõikide nimel südameilkuult tere tulemast, mainides, et küllalised hõimumaail viimasel ajal kahjuks on ikka haruldasemaks jäänud. Luletaja Kaiju Lepik aga karakteriseeris Sirkku Koivu skulptuuri südamega ja sõnaga, tabades just seda olulist, mida kunstnik, ta enda ütlemist mööda, oli tahtnud öelda. Niisugune kaunlikoline ja elamuslik intruduktsioon õhutab üksiksegi vaataja süvenema ja ta saab osasaajaks suuremal määral kui see midu õnneks võimalik.

Sirkku Koivu näitus mõjus mille reminisentsina kuskil kaugeilt. Kust just täpselt, seda ma ei saanudki selgeks. Nendes väikeskulptuurides on südameilkuult justustamist, humoorikat anekdooti ja sooja inimese vaatemist, aga ka ironiat ja vaata et kurjavoitu allegooriatki. Väike-plastika on seetõttu raske zhanr, et ta võib väga kergesti libiseda liigsesse kenda-dusse ja magususse. Samuti kipu-va ta funktsioonid monikord ke-ramikaga ja portselanfiguuri-dega ristlema. Tundub aga, et

Sirkku Koivu on suutnud oma pisi-pere tasakaalus hoida ja seda in-telligentselt juhtida.

Väike-plastikale omaselt moodustasid suure osa motiivistikust lapsed ja loomad (Ratsaniku-sammal, Uued sammud, Valli isand, Elu mõnu, Hauk j.l.). Inim-likke suhete ja situatsioonide käsit-lust on näit. Homo sapiens ja Toes ja turvas, moodst sümboo-likat aga ahasavas Magdaleenas ja ka oma nõudliku ning tujukä koorma, all mõtkunud muretejae (Kompostisoon). Keegi (nr. 5) aga esindab selget ja suurejoonelist plastikat, mis ehk enim hubak kunstniku võimeist suuremate ülesannete kallal. Traditsioonilisi portreepäid oli kolm. Meelde jäi ennekõike tundliku profiiliga Tü-tarlapse pea, mille taktilised väär-tused kiskusid näppe ligi (Sellega peab aga seni ettevaatlik olema, kuni ta on kipsis). Sirkku Koivu skulptuuride eelseks on muu kõr-val just ka see, et nad kaaluvas enamuses on pronksis. Meile siin püritud võimalaste maal tundub see toreda luksusena, mis juba ise imponeerib.

Näituse teise poole moodustasid dramaatilised islandi maastikud, osaliselt musta laava tuha vängis (28, 26 j.t.), avarad Põhja-Soome lumeväljad (näit. terviklik Vaade

SIRKKU KOIVU

Põhja-Soomes, 22, ja väheste joon-tega Vaade Kaunispää tundrult, 19). Askeetne tush tundub olevat sobiv vahend nende külmade põ-hjamaiste lumemaastike eda-sindamiseks, kus vähemalt näiliselt juhtub väga, kus aga on nii palju ruumi ja suuremõtteliselt loodust.

Sirkku Koivu kunst ei ole suur ja epohiloov, küll aga inimlik ja see. See hea maitsega kujundatud tra-ditsioonilistele alustele toetuv kunst peaks just enim kõnelema neile, kes ütlevad end mitte mõistvat moodsa kunsti tujukad pöörded.

Näituse kestvus kava järgi on ainult 20.28. oktoobriini.

EEVI END

BALDER JAAN Saladuslik väljasõit

Meie kandis elab üks poiss, mul oli temaga väike vaenuva-hekord. Teeb vahel ulakust ja lärmakas ka, nii et käib närvi-dele. Ükskord ma hakkasin teda keelama. Kus siis sain sõnu kuulda! Head löudad teisel peas. Ma pidin alla vanduma, sest ega ma võinud tema tasemele laskuda ja tänava peal teiste inimeste nähes ja kuuldes kraaksuda. Mõistlikult ma sel korral rääkida ei saanud, sest mu süda oli kangesti täis.

Pärast seda me hakkasime teineteisele viltu vaatama. Vi-hamehed. Ta vist ütles mõni-kord minu kohta pahasti teiste-le lastele, ma kuulsin, need pahvatasid naerma.

Nüüd ühel päeval, kui ma hakkasin kodut välja sõitma ja tema juhtus selts lähedal olema, ma küsisin temalt:

"Kas tahad kaasa sõita?"

"Kuhu teie lähete?"

"Küll sa siis näed, kui kohal oleme."

Kaputas pead. Ma ütlesin:

"Kui pärast kuuled, kus ma käisin, siis kahetsed. Jääd ühest suurest lõbust ilma."

"Mis lõbust?"

"Kui kohal oleme, siis sa ei jõua ära kiita, et on ikka tore küll."

Poiss valkis. Oli näha, et ka-hevahel. Ma teadsin, et mu et-tepanek tõmbab teda. On talle suureks kitsustuseks. Seikleja vaimuga mees, süit teadma-tusse huvitab teda kindlasti.

"Noh, sa siis ei tule?"

Tuli istus mu kõrvale.

"Pane istmerihm kinni."

Ta ei pannud. Ma mõistsin teda väga hästi. Rihmaga kin-ni, see võib talle niisuguse lollitunde sisendada, et on nüüd oma vihmase vang.

"Pane kinni! Muidu saan mina pähe, kui midagi juhtub ja sa oled määrusteavastest rih-mata."

Pani kinni. Sõitsime linnast välja.

"Kuhu teie mu viite?"

Ma küsisin omakorda:

"Kas vanemad ei ole seda õpetanud, et ära liial peale mine, kui mõni võõras inimene kut-sub?"

Valkis. Siis ütles:

"Teie ei ole võõras."

"Vana söber, eks ole?" naer-sin ma.

Nägin, et ta muutus üha kär-situmaks ja kannatamaks.

"Ma tšhan nüüd tagasi min-na."

"Varsti oleme kohal," vasta-sin ma.

"Mis koht see on?"

Selle peale ma ei ütelnud midagi. Poiss näis hirmu tunde-vat. Talle tuli ehk meelde, et mõõdnud nädalal läks üks üheksa-aastane poiss meie kandis kaduma. Öhtul koju ei tulnud. Hakati otsima. Tesele hommikul leiti kuskilt padrik-ust. Tapetud. Mingi kõva a-sajaga pähe löödud. Miks? Kes seda tegi? Kurjatseja ei ole tabatud.

"Viige mind nüüd kohe taga-si," ütles mu väike kaasreisija.

Valkisin.

"Ma hüppan autost välja, kui teemind kohe tagasi ei vii," ähvardas ta.

"Kuidas sa hüppad, kui oled rihmaga istme küljes kinni? Nii kange mees sa ei ole, et hüppad ühes mu autoga kraavi."

Hakkas rihma lahti tegema, endal nagu nutt varuks.

"Tee pesale, me oleme kohe kohal, ütlesin ma.

Keerasin ühe farmi väravasti sisse. Poiss hüppas kohe välja ja küsis vastutulnud pereme-helt:

"Kas teil telefoni on?"

"Kas teil õunu on?" küsisin mina.

Ma teadsin, et on. Olin lehest kuulustat lugenud. Minule oli tulnud niisugune kange taht-mine peale, et võtaks oma käega puu otsast õuna. See on suur lõbu. Ma olen sellist lõbust lapsepõlvest saadik ilma olnud. Omeda on Ameerikas võimalus seda endale lubada, kuigi sul oma õunaaeda ei ole. Sõida mõne talniku juurde ja korja oma käega. Võtad lõhnava õuna pihku – ah kui tore see on!

Farmer küsis, et mis sort ma soovin. Ütlesin, et setimand on mu lemmikud. Aga ega ma tel-sigi ära põlga, kui neid ei ole, mida ka kõige rohkem tahaksin saada.

Ta juhatas siis mulle mõned puud kätte. Mis mõned – seal oli neid terve väli täis. Siin on mõõdurist. Pange aga hea kuhi peale. Ja valage autotranki, kuhu mujale te nad ikka panete.

Pärast siis ütlete mulle, mitu mõttu seal on... Rääkinud minuga oma jutu ära pöördus farmer polsi poole, et kas tahate telefoni kasutada. Ei, tal ei olnud enam seda tahtmist.

Farmer läks ära, tal oli vist mujal tegemist. Pidas ehk ka ebasindaks mille juures vah-tida, nagu ei usaldaks ta mind. Ta usaldas. Ja ma pean ütlima, et peale õunte ja nende korja-mise lõbu oli ka usaldus suur asi, mis ma sealt kaasa tõin. Südamas.

Ei maksa ette rutata. Mehe-oleme veel seal. Kui me kahe-kesi jääme, ma ütlesin poisile:

"Sõõ nüüd nii palju kui süda soovib. See on kauba sees, nii et..."

Viitsime puude all tikk aega. Istusime ka, seegi oli suur lõbu, mille pärast linnast maksis välja sõtta. Poiss sõi isukalt õunu ja mul oli seda tore pealt vaadata. Ma nägin temas leenamat. Poistkesena olen ja suures õunaažas üles kasvanud. Suu käis seal hommikust õhtu-ni.

Kui poiss hakkas taskutesse toppimis, siis ma ütlesin talle, et ei, seda ei maksa teha. Ei ole ka vaja. Ega su suu tagasisõidul kuivaks jää. Me vilme ja siit suure hulga õunu kaasa.

Aga tagasiteel ta ei tahtnudki enam ütles, et rohkem ei lähe sisse. Koju jõudes andsin talle kamaluga. Läks nendega tupp-pa.

Nüüd me enam vihamehed ei ole.

Väike-väike, pronks, 1971

Prof. Piiper suri Tartus

Tartus suri 5. oktoobril suri kauaaegne Tartu ülikooli õppejõud professor Johannes Piiper.

Joh. Piiper sündis 12. aprillil 1882 Tallinnas. Lõpetas Peterburi üli-kooli 1913, kutsuti Taru ülikooli zoologiaprofessori kohusetäitjaks 1919. Ta oli matemaatika-loodus-teaduskonna organisatsioonijärg. 1922–1949 oli ta ühtlasi ülikooli Kuusõmmie bioloogijaama ju-hataja ning mitmeid perioode ka zoologiamuuseumi töö juhata-jaks. Pärast täiendavaid õpinguid Londonis kaitses Johannes Piiper oma doktori väitekirja 1927. Ta on kasvatatud ühis mees eesti loodus-teadlaste põlvkonda, oles ka tee-nekas ornitoloogia arendaja, zoo-logia üpperamaatute autor, aja-kirja "Looduse" toimetaja jne. Eesti Loodusuurijate Selts valis ta oma esimeheks. Kadunud on suuri teadmisi ka erialaterminoloogia loomisel.

Tartu ajaleht "Edasi" avaldas prof. Piiperi surma puhul pikema ametliku järelehüde ja leinakuu-utusteh hulgas oli rida ülikooli asu-tusi ja rektorat. Kadunu oli lit de paradé II ülikooli aulas, ming maeti 9. okt. Raadi kalmistule.

Kodumaa õpetajaist

Okup. Eestis tähistas 16. sep-tembril 80-a. sünnipäeva õpetaja Ein, kes praegu teenib Järva-Jaani kogudust.

Ta on sündinud 23. augustil 1888 ja ordineeriti kirikuõpetajaks 16. septembril 1923. a., seega 50 a. ta-gasi. Sünnipäeva tähistati koos 50-a. õpetajaametli juubeli tähistami-sega.

Mais on ootamatult surnud Mär-jama koguduse õpetaja H. Heil-laid, sündinud 1910. a.

Eelmisel õhtul oli ta kodus jää-nud töötama laua juurde, kust hommikupoole ööd abikaasa ka-dumu leidis surnuna. H. Heillaid oli enne õpetajaametisse astumist Viru-Jaakobi koguduse organisa-tiiks.

Nasan Põld, muusikaprofessor Hamburgi konservatooriumis ja rahvusvaheline tenor, esinab ise-seisvate kontsertidega oktoobris Toronto, Bostonis ja New Yorgis.

Voldemar Vaher tähistas New Yorgis 50-a. sünnipäeva.

Kirjanduslik pühapäev Göteborgis

Käesoleva nädala pühapäeval, s.o. 28. okt. toimub Göteborgis kir-janduslik suure, mille korralda-vad ühiselt eesti seltskondlikud organisatsioonid koostöös Göte-borgi EELK Lääne-Rootsi Kogu-dusega.

Üritus leiab aset Koguduse ruumides, Götgatan 15, algusega kell 13, ja sellega tähistatakse kir-janike Arvo Mägi ja Valev Uibopuu 80. a. sünnipäevi. Juubelilise loom-ingust annab läbilõikelise üe-vaate kirjanduskriitik Helmi Eller, kuna nende loomingu näiteid es-tavate Helgi Laussen, Peeter Koger ja juubilar Arvo Mägi ise.

Muusikalisel osas on kaastege-vad Göteborgi Eesti Algkooli vile-pilliansambli ja G. E. Naiskoor. Avasõna ütleb Arvi Moor ja lõpp-sõna Evald Soomägi.

Huumor

Välkkesel Elsil on emaga paha-nadus. Ta korjab kõik oma nukud kokku, seob need kimpu ja hakkab astuma ukse poole.

Ema muigab: "No-noh, Elsi, kas sa tahad meie juures ära minna?" Elsi: "Jah, ma lähen kure juurde tagasi."

Ida-Saksa piiriribal ärpevad kaks tsoonipiirivalvurit.

"Mida sa teed, kui ma panen sul-le jalaga tagumikku, et lendad üle traatata?" küsis üks meestest.

"Saadan sulle lga nädal suure toidupaki," vastab teine.

Lääne-Saksa poislike sõõb tsoonipiiril banaani ning hõikab üle traatata tsoonile poisile:

"Mul on, aga sul ei ole!"

"Aga selle-est on meil sotsia-lism!" hütab tsoonikult vastu.

"See tuleb mille ka!" hütab poiss läänest.

"Siis pole teil enam banaane!"

"Fritz! Kust tuleb elektrivool?" küsib idatsoonil õpetaja koolis.

"Loomaallast!" tuleb vastus nagu püssist.

"Kuidas sa selle peale tuled?" uurib õpetaja.

"Mu isa ütles alati kui vool kat-kestatakse, et need kuradi ahvid on jälle voolu välja lülitanud."

Portlandis, Oregoni osarligs USA-S suri 1. oktoobril Leonard Ebro, sünd. 7. juulil 1901 Tallinnas.

Wellandis, Kanadas, sai lang-evarjuhüppel surma 30. septembril Jaak Kupper, sünd. 12. sept. 1962 Wellandis.

Thunder Bays, Kanadas, suri 28. septembril Margaret Mossa, n-na Laan, sünd. 26. aprillil 1902 Selistes, Pärnumaal.

Clevelandis, Ohio osarligs USA-S suri 28. septembril Siina Laan, sünd. 10. märtil 1887 Selistes vallas Pärnumaal.

EESTI MAJA
WALLING. 34-1
Perenaine: 21 81 34
Majavanem: 11 47 77

Seltskondlikud ruumid on avatud äripäeviti kell 11.30-18.00 laupäeviti kell 14.00-17.00 kuid pühapäeviti on ruumid suletud.

Sooja toitu serveeritakse Eesti Majas äripäeviti kell 11.30-18.30 ja 17.00-18.30 (laupäeviti on vaid kohviku osa avatud).

Ruumide üürimine toimub Eesti Maja perenaise kaudu telefonil 21 81 34. Küsige ka menüü ettepanekuid! Kui on erilisi soovide, katsume neid lahendada.

Majavanema büroo on avatud teisipäeviti kell 9.00-18.30 kolmapäeviti kell 11.00-15.00 ja neljapäeviti kell 14.00-18.00.

Majavanema telefon: 11 47 77.

Leinateated

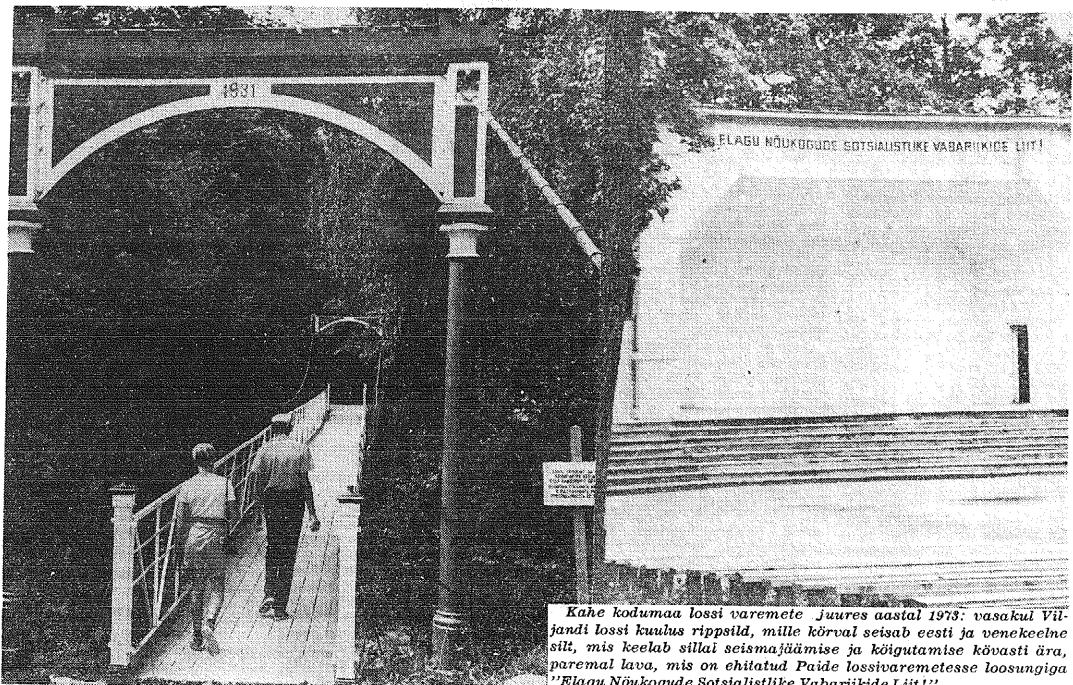
Lääne-Saksamaal suri 16. septembril Mary Edel, sünd. Eestis.

Gusbergis, Lääne-Saksamaal, suri 3. septembril Margarethe v. Gloeckler, n-na Männi, sünd. 28.8.1897 Eestis.

Müdingis Saksamaal suri 9. septembril dr.rer. nat. Max Tilzen, sünd. 16. veebruaril 1898 Paistes, Eestis.

Ingleemaal suri 19. septembril Hendrik Sirk.

Orillas, Kanadas, suri 10. oktoobril Paul Leesik, sünd. 6. jaanuaril 1901 Tartus.

Kahe kodumaa lossi varemete juures aastal 1973: vasakul Viikandi lossi kuulus rippisid, mille kõrval seisab eesti ja venekeelne siit, mis keelab siilal seisma jäämise ja kõigutamise kõvasti ära, paremal lava, mis on ehitatud Paide lossivaremetesse loosungiga "Elagu Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit!"

Aatomiteadlane Sahharov ei kardata Sovjeti-süsteemi

Vene aatomifüüsik Andrei Sahharov elab Moskvas Tschhakalova uulitsas nr. 48 b, ühe pruuni korterlasarnu seitsmendal korrusel, kus ta kasutab end kaks väikest tuba, kokku 16 ruutmeetrit, väike köök ja vannituba. Korteriis elab neli inimest: ühes toas Sahharov ja ta naine Jelena, teises toas ta äärmiselt oma kasupojaga. Korteriisse pääseb ilma KGB kontrollita. Selle tõttu võisid Andrei Sahharovit külastada Lääne-Saksa ajakirja "Stern" (nr. 40 - 1973) reporterid Jörg Andrees Elten ja Eberhard Seliger. Otisavat kohtasid nad juba selle korter-kasarnu treppikojas, kus ta ootas tüstik, seljas tumesinine talvemantel, peas hall kaabu ja käes mingil paberist sisseseotu kott. Ta kõneleb head saksa ja inglise keelt ning ta naine, kes elukutselt arst, kõneleb inglise keelt.

Toas, kus elavad Sahharov ja ta naine, on nende kasutatud transistorraadio ja telefon. Kõiki kõnesid kontrollib (kuulab kaasa) KGB. Sahharov teab seda ja lisab, et ta opositsioon süsteemi vastu olevat igati avalik ja nii ei esine ta kõnedes ka saladusi. Raamatutitluid on täis raamatuid kuni laeni. Ühte vaba seinna kaunistab vana, kuid väärtuslik buuhaara vaip.

Sahharovi juukseid loorbub juba hallikas hõbe. Selle tekkimisele mõjub tunduvalt kaasa ta vastu suunatud avalik kampaania. Ajalehes "Pravda" kõneldi temast kui "rahva vaenlasest" ja "imperialismi käsilasest". Et seda tõestada, avaldas "Pravda" isegi ta avaliku kirja USA kongressile.

Oletati, et selle avaldamine äsistab ka rahva Sahharovi vastu. Kuid tänaval ja kaubamajas ei tunne keegi Sahharovit, sest nõukogude ajakirjanduses pole ta kohta avaldatud mitte ühtki fotot. Oma kirjasa USA kongressile nõudis Sahharov, et USA katkestaks oma kaubanduslikud sidemed Nõukogude Liiduga seniks kuni Nõukogude Liit lubab kõigil soovijal maal lahku da ning vabastab süsteemi kriitiku karistussäagrest ja hullumajadest.

Kiri USA kongressile on tegu, mille eest võidakse Sahharov mõista seitsmeks aastaks sunnitööle. Sahharov teab seda ja arab, et praegu kaitseb teda vaba maailma avalik arvamine. Ka teab ta, et vangistamise küsimuse otsustab poliitbüro, kus Michail Suslov nõuab ta kõrvaldamist avalikkusest.

Breshnev ja Kossõgin aga on selle vastu, sest nad kardavad, et Sahharovi vangistamine võib mõjutada USA-Vene suhteid. Sahharov ise ütles, et "üks Sahharov, kes vabalt kõneleb, on süski vähem ohtlik kui see skandaal, mis vallandub läänes ta vahistamise puhul".

Seni on avaldatud professor Sahharovile ainult kaudset survet.

Ta naise 16-aastasele pojale (selle esimesest abielust) suleti pääs keskkooli. Ta tütar Tatjana (ta esimesest abielust), kes 23 aastat vana, pidi lahkuma Moskva ülikoolist, kus ta õppis juba kuugendast semestrit. Ka Tatjana mees, diplom-insener Alexei Semjonov, kaotas oma koha. Kõik see kõneleb kaudselt terrorist.

Ka Sahharov ise käis juba ülekuulamisel KGB-s. Ta ülekuulajaiks ja hoiatataks oli seal riigiprokuröri asetäitja Michail Maljarov. Sahharov avaldas Maljarovile kõik oma seisukohad. Pärast ülekuulamist koostas ta mälu järgi sellest kõnelusest konsepti, mida ta levitas lääne ajakirjanike keskel. Selle konsepti-protokoll avaldas Lääne-Saksa ajakiri "Der Spiegel" (nr. 37 - 1973).

Oma tegevusest nõukogude esimese vesinukupommi konstrueerijana kõneleb Sahharov vähe. Ta ainult öendab: see olevat vähe, nimetada teda "vesinukupommi isaks", sest "mina ei ehitanud seda pommi üksinda, vaid seda tegi üks kõrge kvaliteediga kollektiiv".

Kuid oma töö eest sai Sahharov siiski kaks Lenini ordenit ja ta on kolmekordne "sotsialistliku töö kangelane". Ka teenis ta siis hästi - 10 000 rubla kuus. Nüüd töötab ta ühes Moskva instituudis, kus ta töötab su 2 500 rubla kuus.

Küsimusele, kas ta kahtseb, et konstrueeris vesinukupommi, vastab Sahharov tagasihoidvalt: "Selle üle on täna veel raske otsustada. Kuid kindiste uste taga ma hoiatasin juba siis Nõukogude Liidu vallustust, et tuumakatsed ei tohi korraldada atmosfääris".

Sahharov kinnitab, et ta ei ole enam sotsialist. Ka kinnitab ta kriitiseerib süsteemi on tugevam kui valitsus". Ka ei usu ta, et sovjetsüsteemi reformimine ja demokraatiseerimine on võimalik selle süsteemi poolt omal jõul. Sellele lisab Sahharov veel: "Minu kriitika ülesanne on - informeerida rahvald läänes olukorra kohta minu kodumaa".

Oma töö kohta ütles Sahharov, et see teda praegu ei rahulda, sest psühholoogilise surve tõttu, mis suunatakse ta vastu, olevat tal väga raske loovalt töötada. Ka ei tea ta, mida toob talle järgmine päev. Seegi koormab. Kuid maalil ei ta taha siiski lahkuda. Tal on praegu tuhte USA-st, Princetoni ülikoolist loengutega esinemiseks. Kuid sellele kutsele ta ei suuda ikka veel vastata, sest "mulle on see tragöödia, lahkuda sellelt maal".

Oma kriitika kohta süsteemi vastu märkis Andrei Sahharov Lääne-Saksa ajakirjale "Der Spiegel" (nr. 38 - 1973), et "opositsiooni sooviks on ka Nõukogude Liidu osas - kevad, sarnane Praha kevadele, kuid ilma 28. augustita". (ME/HH)

Hiina ei usu

PEKING (EPL) - Kanada peaminister Trudeau viibis suure saatjaskonnaga Pekingis külasõidul, kus teda võeti vastu erakordselt sõbralikkunega. Mao Tse Tung võttis Kanada peaministri isiklikult vastu ja vestles temaga kaks tundi.

Trudeau auks peetud vastuvõtul esines Punahiina peaminister Tshu En Lai kõnega, milles ta rõhutas et USA ja N. Venemaa vaheline koostöö on vaid soovunelm ja illusioonide loomine maailma avalikkusele, mis varsti toob pettumust.

Birgitta ja Kalju Pärnastele Esiklitsunas sündis kolmanda lapsega tütar.

Naan Pild, kes on professoriks Hamburgi konservatooriumis, nimetatud ooperi- ja lauluosakonna direktoriks.

USA ja N. Liidu koeksistents maailmaruumis

WASHINGTON (VES) - N. Liit on lõpuks nõustunud alustama koeksistents USA-ga kosmoses. Ajalehe The Christian Sc. Monitor kirjasaatja Sallsbury teatab, et seekordne N. Liidu kosmoselend "Sojuz 12" pardal oli üheks üheks kosmoselennet katteks venelaste poolt.

Kui kõik kulgeb sujuvalt, tolmub 1973 kosmoses vene "Sojuz" ja ameeriklaste "Apollo" kohtumine ja ühinemine üheks kosmosesõidukiks. Kuna Sovjeti kosmosetehnika on veel taga USA omast, antakse venelastele vajalikke juhiseid ja abi, et nad suudaksid ehitada Apollole vastavat kosmoselaeva.

Nähtavasti vastutasuks USA abieest muutusid venelased seekord esimest korda kosmoselendude ajaloo avameelsemaks ja andsid täpsemalt andmeid "Sojuz" lennust juba enne starti.

Seoses "Sojuz 12" lennuga viibib praegu N. Liidus grupp USA kosmoselennu ekspertide eesotsas Glynn Lunneyga, kes on tulevas ühisennu USA-poolseks juhiks.

Ameeriklased on eriti huvitatud, et venelased ehitaksid igati nüütele vastava kosmosesõiduki, kuna sellel tuleb ühineda USA omaga. Kui nõukogude kosmosekapsel peaks olema tehniliselt alaväärne, satub ohtu ka USA kosmoselaev.

Seetõttu on tõenäoline, et ühislennuga seoses antakse N. Liidule teada mõndagi kosmoselendude tehnikast.

Sallsbury teatel on N. Liit teostanud 18 mehitatud kosmoselendu

ja kaotanud seejuures vähemalt neli kosmonauti. USA on teostanud 29 mehitatud lendu ja kaotanud kolm astronauti. Ühe USA kosmoselendude teadlaste arvates kulub vähemalt pooteiste aastat enne kui vene kosmoseteadlasi jõutakse arendada ameeriklaste tasemele.

N. Liidu "Sojuz" tulistati orbiidile kaks päeva pärast sed kui USA astronautid jõudsid tagasi 59 päeva kestnud sõidust orbiidilaboratooriumis. Mõõdunud aasta aprillis saatis N. Liit orbiidile ka oma laboratooriumi, kuid see plahvatas enne kui mehitatud kapsel sellel järele saadeti.

Lääne ekspertide arvates on venelastel vähemalt üks kosmoselend pärast seda lõppenud ebaõnnestumisega, kuid kinnitus selle kohta puudub.

Vene kosmonautideks "Sojuz" pardal olid 45-aastane Vassili Lazarev ja 40-aastane Oleg Makarov. Kumbki neist pole varem kosmoselendust sooritanud. Sellest järeldatakse, et N. Liidul esineb raskusi kosmonautide väljaõpetamisega ja et vajalik järelekas puudub.

Kui teostub ühine kosmoselend, on venelased lubanud anda kõike vajalikku informatsiooni stardi ja muude tehniliste detailide kohta samas ulatuses nagu seda annab USA. Ühe varem ilmunud teate kohaselt tahavad aga venelased oma vastutuleku eest saada USA astronautide skafandrid ja muud tehnilist varustust.

Ühise kosmoselennu puhul küsiti ka viimatiste USA astronautide arvamist. Alan Bean ütles, et kui venelased tahavad proovisõitudel külastada USA orbiidilaboratooriumi, siis võivad nad seda lahkelt teha.

Nad võivad rahulikult siseneda ja kõike uurida. Võti on uksevaiba all.

Boris Bagger, eesti noor Karlurites Saksamaal, esines solistina Badeni konservatooriumi noortekorstri kontserdil. Ta eriala on kitarr.

Rein Saluri, Eestlaste Keskkomitee Saksamaal esimene abiesimees, tähistas oma 65-a. sünnipäeva. Ta töötas senini USA-armee juures, minnes nüüd pensionile.

H. Keiland "Kodumaa"

Stockholmi-artist dr. Harald Keiland on olnud kuendat korda Eestis, nagu ta ise intervjuus N. Liidu Välismaaga Sõpruse ja kultuurisidemetele ühingu eestikeelsele propandalehele "Kodumaa" antud intervjuus märgib. Intervjuu puudutab tema kodumaa-muljeid ja isikliku kunstikogumist ja arsti tööst Rootsis.

RICH. KOOLMEISTER

Lepituspüha Jom Kippur

Suurte sündmustepühul kerkivad üles mõisted ja sõnad, mis harilikult on vähetuntud või koguni tundmatud. Selliseks mõisteks on Jom Kippur, mis Araabia-Israeli sõjalisel kokkupõrkel üle 66 on teatavaks saanud.

Mis on siis Jom Kippur?
Küsimusele annab parima vastuse juutide kuulus palveraamat "Sidur avadaid habaure" mis tähendab Looja kommandamist või austamist. Selle palveraamatu tähtsus juutide juures on vaevalt kirjeldatav. Ükski teine raamat juutide kirjanduses pole mõjutanud rahvaväses nii kui Sidur. See on olnud üle kolmetuhanda aasta vaimseks sidemeks, mis on ühendanud ja veel praegugi ühendab juute.

Selle raamatu palvetekstid hõlmavad inimliku sündimise kuni surmani, rõõmu- ja murepäevi, samuti pühi nii koduses elus kui ka sünaagoogi ning ühiskondliku elu-avaldustes.

Vanim osa on pärit pärast Babüloonia vangipõlve 536 e. Kr., kirjutatud prohvetite, kirjatundjate ja rabide poolt. Sellest ajast, mida peetakse juutide vaimseks uuestisündimise ajaks, on pärit juutlik õnnistus (B'rocho). Varemast ajast on pärit juutide usutundus (Sch'ma Israele). Neile lisandub kaheksateistkümmet palvet (Schmaune esre) ja palju muudki, mis on oluline korraldatud usu-kuks.

Mindszenty ja eesti vaimulik

NEW YORK (VES) — Kirikupetaja Walter Kopperman Allen-townst lendas hiljuti Kanadasse Winnipegi Ameerika Luteri kiriku konverentsile.

Istudes ümber Torontos, astus sarnasse lennukisse Viinis elunev kogu maailmas tuntuks saanud kardinal Jozsef Mindszenti. Ka tema maandus Winnipegis, kus teda kui oma kirikupeetajat oli tervitamas suur hulk ungariast lippude ja lilledega.

Enne lennukist lahkumist avanes õpetaja W. Koppermani võimalus end kardinalile esitleda. Kardinal olnud seest lihtsalt iligatutud. Ta hoidnud kogu õp. Koppermani kätt oma kätes ning soovitud Jumala õnnistust orjuses viilvabe Eestile, kogu eestlaskonnale pagulises ja õpetaja W. Koppermani isiklikult.

Kardinal rõhutanud eriti emakeelsete koguduste tähtsust praeguses maailmapoliitilises olukorras pagulises, märkides, et see on ainuke võimalus rahvuse välisistamiseks antud olukorras.

Liz Taylori ema eestlase naiseks

HOLLYWOOD (VES) — Filmi-kulmuse Elizabeth Taylori ema Sarah Taylor abielulu endise Eesti välisdiplomaadiga, teatab Los Angelese ajaleht "Herald Examiner". Nagu selgub, on selleks välisdiplomaadiks end. Eesti Vabariigi asekonul Johannesburgis Lõuna-Aafrikas Elmar Tammist.

Los Angelese lehe seltskonnareporter ei ole geograafias ega ajaloos lihtsalt kodus, sest ta mainib, et Elmar Tammiste kodumaa Eesti asuvad Balkanil. E. Tammist oli asekonuliks Lõuna-Aafrikas kuni II maailmasõjani. Hiljem tegeles äri alal, elades Rootsis, soomes, uuesti Lõuna-Aafrikas ning USA Läänerannikul.

Aastal 70 p. Kr. hävitasid roomlased Jerusalema templi ja sellega koos kadus templiteenistus, ohverdamine ja preestrid. Jumalateenistuste raskuspunktiks olid sellest ajast peale sünaagoogi teenistused. Psalmid ja vastulaulud, mis varem esinesid templiteenistuses, leidsid nüüd kasutamist sünaagoogi liturgias.

Juutide õpetlaste järgi on sünaagoogi jumalateenistuste palvel ja usuline opetus Vana testamendi ettelugemisega täiesti uus nähe inimkonna usuelus ning seda kommet on ka kristlased ja muhamedlased omanks võtnud.

Talmudi kujunemisel (200–500) tuli uusi palvelid liturgiasse. Tuntumad ja babülooniase rabi Raw (175–274) panus. Juutide juhid Babüloonia (600–1040) nn gaonimid, sanktsioneerisid teatud laendatud osa sünaagoogi jumalateenistuses. Esimene trükitud palveraamat (Aschkenazi Sidur) ilmus a. 1490.

Lähtudes nüüd juutide palveraamatust ja nende kalendrist võime saada ülevaate juutide käesoleva aasta pühadest.

Juudid algavad oma ajaarvamist maailma loomisega. Vastavalt selle arvestusele algas 27. septembril aasta 5734. Uusaasta-päev, Rosch HaSchona, on üks suurematest pühadest juutide kalendris. Päeva pühitatakse sünaagoogides, kus sel puhul puhutakse jääsarve, mis peab meele tule-tama pasuna häält mida kuuldi Siinal mäel kümme kätt andmisele.

Uusaastapäev on esimene kümnest patukahetuses päevast milledest viimane on Jom Kippur, lepituspäev, mis nõudub peeti 6. oktoobril. Sellele järgneb 11. oktoobril lehtmajadepüha, mis kestab kuni 18. oktoobril.

Sel puhul ehitatakse sünaagoogide aedadesse lehtmajad, mis välist kaetakse okstega, seest aga kaunistatakse lillede ja viljadega. See on lõikusepüha, kuid seda peetakse ka egiptusest lahkumise ja kõrberanna mälestuseks.

19. oktoobril on käsu rõõmpüha (Simchat Torah) mida pühitatakse septsioonide ja käsurilide kandmise ning rõõmsate laulude laulmisega. 20. detsembril on Chanukka või templipühitsemise päev.

Chanukka püha ajalooliselt tagapõhjaks on võitlus Süüria vastu. Umbes a. 200 e. Kr. ühendati Palestiina Süüria riigiga. Süüria kuningas Antiochus IV Epifanes (175–164 e. Kr.) püüdis oma riigis läbi viia hellenistlikku kultuuri ja usku. Juutidele keelati templis ohverdamine, ümberlõikamine ja sabati pühitsemine.

Jerusalema templis püstitati a. 167 e. Kr. Olümpia Zeusi altar ja linnas nn gümaasium, kus võmeldi alasti. See oli juutide usuliste ja eetiliste tunnetele solvav. Juute sunniti ka veinijumala Bakhose püstitustel oma päid ehitama luuderohuga ja osa võtma bakha-naalide rongkäigust.

Sarah Taylor ja Elmar Tammist olid kodanud üksteist ühel laevareisil, seltskonnareporteritel teatel oli see olnud "armastus esimesest pilgust" — nad olid seejärel iga õhtu olnud koos õhtusöögil ja tähtsitud ainult kahekesi. Pärast laevareisi Sarah Taylor halgestus.

Nüüd aga parenedes on ta võtnud E. Tammistega uuesti kontakti ja varsti seejärel võidi teatada abielumusest.

Ajalehe teatel peetakse pulmad Haval saarel Sarah Taylori poja Howardi residentis Valkse ookeani rannal. Pulma on lubanud tulla ka Sarah tütar Elizabeth Taylor. Ajaleht lisab: tütar lahutab end ja ema abielulu.

Puhkes vastupanullikumine mida juhtis Juudas Makkabeus ja tema vennad. Maa vabastati, Zeusi altar kisti maha ja tempel puhastati a. 165 e. Kr. Selle sündmuse mälestuseks pühitatakse Chanukka või templipuhastuse püha mis on ka valguse- ja rõõmpüha.

Mis on siis aga Jom Kippur mida peetakse juutide suurimaks pühaks? See on kogu rahva lepituspäev Jumalaga. Päeva tuleb pühitada paastumises ja patukahetuses. Sünaagoogis tuleb pidada palvelid, Jumalalt halastust ja andeksandmist paluda kogu Israeli rahvale.

Aluseks on siin 3. Moosese raamat 16 peatükki:

"Aaron pangu oma mõlemad käed elusa siku peale ja tunnista tema peal üles kõik Israeli laste süüed ja kõik nende üleastumised kõigis nende pattudes ja pangu need siku peale ning saatu see ühe kõlvilise mehe kätte kõrva kõrbe, sikk kannab enesega kõik nend patud tühjale maale, sikk lastagu kõrves lahtl. . . See olgu teie arv-veseks kohustuseks: üks kord aastas tuleb Israeli laste eest lepitust toimetada kõigi nende pattude pärast".

Nii kõlab Piiblis ja siit on ka pärit meie hästi tuntud sõna "patuol-nas" mida ka nüüdki on tarvitatud sõjasüüdlase otsimisel.

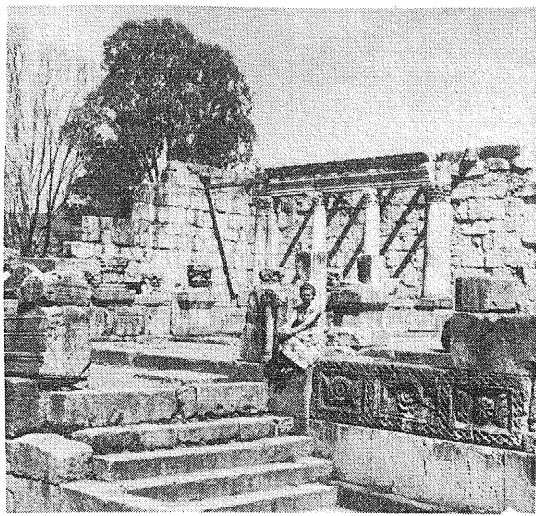
Leplikud poolakad Ameerikas

CICAGO (VES) — Ikestatud Rahvaste Komitee koosolekul toimunud vaidlustel seisus, et kohalik Ikestatud rahvaste USA-s asuvad rahvegrupid jagunevad kahte leeri — ühel pool baltlased, ukrainlased ja valgevenelased, kes nõuavad aktiivset välisastumist inimõiguste eest, kuna satelliit-rahvaste eestjagad poolakatega eesotsas pooldavad N. Lildu suhtes eeliskumat hoiakut.

Koosolekul nõudsid leedulased demonstreerimist vene viljalae-vade vastu ja pidevat meeldetule-tamist, et N. Lilt vajab lääne teh-nilist ja majanduslikku abi vaid kindlama aluse saamiseks teiste rahvaste alistamisel. Poolakate esindaja arvas seavastu, et USA peab saatma venelastele abi, et sellega kaundist aldata puudused välja näit. Poolat. Ta arvas, aga, et kaubalepingute tingimuseks peaks olema siiski suurema vabaduse andmine Ikestatud rahvastele.

Surm kulla-kaevanduses

TORONTO (VE) — Ontarios, Kirikland Lakw'is sai kullakeevanduses õnnetus surma eestlane Elmar Saar, kes pidi paari aasta pärast minema pensionile. Õnnetus juhtus mõeldud reedel. Elmar Saar kukkus tüte kaevanduse kät-kuni, saades silmapilksest surma. Kadunud jäid leinama lähimatest omaksettest abikaasa, poeg ja tütar perekonnaga.

Kapernauma sünaagoogi varemed (Foto H. Pöhl)

A. Puksovit mälestades

3. oktoobril lahkus Montreals jäänudavalt meie keskkelt keemia-doktor Arthur Puksov.

Mõõdukud sügisel tabas teda ajurabandus. Pärast ravimist toibus sellest, kuid nüüd teine ajurabandus oli raskekujuline — 2. oktoobril kaotas Dr. Puksov meemärguse ja 3. oktoobril tuli surm Montreali haiglas.

Arthur Puksov sündis 3. jaanuaril 1896 Rätina Puksa talu peremehe pojana. Päralt Artur Puksovi on Rätina Puksovitte suguvõsast võrsunud veel teisi kõrgema haridusega teadlasi, näit. Tartu ülikooli Raamatukogu juhataja, mis võrdnes professori kraadile.

Puksov lõpetas Tartu Aleksandri gümnasiumi a. 1916 hõbe auarhaga. Mul on Puksov hästi meele sellest ajast. 7 aasta jõhkult tema koollennema võisin imetleda tema erilisi andeid ja huvi vanade kreeka ja ladina keelte vastu, uuest keeltest võtus teda eriti prantsuse keelt. Õpetajate poolt loodeti temale suurt tulevikku just keelte alal. Peale kooli lõpetamist astus Puksov Sergej (Sergejev) nimelisse suurtüükiväe ohvitseride kooli Oudassas, mille lõpetas lipnikuna. Võttis osa keiserriigi ohvitserina Esimesest maailma sõjast ja sellele järgnevat viie kodusõjast, viimati Kaug-Idas Koitsnaki väeosas. Naasis sealt üle Jaapani kodumaale 1920/1921 aastal. Õppis Tartu Ülikooli füüsika-keemia fakulteetides 1922-1925, mille lõpetas keemia magistri kraadiga. Oli viimasel ajal professor Partsi juures füüsika-keemia vanemassistentiks.

1925-1929 töötas Kohtla-Järve õlivabrikus keemikuna, kus tegi uurimistööd ja kirjutas väitekirja, mida kaitses Tartu Ülikoolis keemia doktori kraadi saamiseks.

Kui lagas Kehra Sulfaat-Tselluloosi vabrik ehitamine saadeti Puksov Soome end vastava alaga läendama, mille järele asus Kehra vabrik tehniliseks juhatajaks, direktoriks. Sellel kohal töötas tema kuni Saksa okupatsiooni lõpuni, kuni põgenemiseni Saksamaale 1944.

1947 aastal asus Rootsi, töötas siin keemikuna Konsumide kuuluvas kunstiväetise vabrikus laboratooriumis. A. 1950 asus Kanadasse. Töötas Montreals McGilli Ülikooli Royal Victoria haigla meditsiinilise keemia laboratooriumis kuni 76 aastani vanuseni.

Kogu oma elu pühendas Puksov tööle ja teaduslikule uurimisele. Ei või mainimata jätta tema suurt huvi ja tööd Eesti vanema ajaloo osas viimastel aastatel. Puksov kuulus EÜS-i liikmeskonda.

PAUL TEAS

Elga Miklver abielulu Över-Järna kirikus Lars Anderssoni-ga. Pruut on ins. Lembit Miklveri ja tema abikaasa Erika tütar. Perekond elab Järnas.

A. Ranniti tegevusest

Luuletaja ja kriitik Aleksis Ranniti esines hiljuti loengutega Marie Underi üle Istanbulis ja lisaks mitmes Euroopa suurlinnas. Tema Viimane Rahvusvahelise Esteetika Kongressil Peetud kõne "marie Under ja El Greco.

Katse võrdleva esteetika vallas" on limumas mainitud kongressil toimetistes, mis avaldatakse Bucaresti ülikooli poolt, samuti ühes erinevas variandis koguteoses Baltic Literatures, mida toimetab läti kirjandusteadlane Arvids Ziedonis. Koos tuntud shveitsi kirjaniiku Max Frisch'iga ja tuntud, hiljuti surmud inglise kunstikriitiku Sir Herbert Read'iga on Aleksis Ranniti kirjutanud monograafia shveitsi maalija ja graafiku Gottfried Honneger'i üle, mille on avaldanud shveitsi kunstikirjastus Niggli.

35 Ranniti luuletust, mis ilmusid 1972.aasta. New Directions rahvusvahelises kirjandusantoloogias ameerika luuletaja Henry Lyman'i töikes on leidnud tunnustust nii ameerika kui inglise ajakirjanduses. Ranniti teine ameerika tõlkija H.W. Tjalsma, poeet ja kirjandus-sajaloo professor Cornell'i ülikoolis, on hiljuti loonud rea inglise variatsioonide eesti luuletaja värsisidest.

Bollivra rahvusluuletaja ja Hispaania Akadeemia liige Yolanda Bedregal on tõlkinud Ranniti luulet hispaania keelde ja rumeenia luuletaja Octavia Barbosa — rumeenia keelde.

Kasutades üht viimase tõlgetest nimelt pikemat luuletust "Merl", on tuntud rumeenia helleoiga Gheorghe Costinescu loonud heliteose sellest elektroonilises muusikas stiilis. Aleksis Ranniti veetis mõeldud suve Greenwood's, Virginias, American Center for Creative Arts aktiivlisena, töötades seal oma luule ja esseistika kallal.

RVN saab uue nime

TORONTO (EPL) — Kanada-estlaste keskeorgaanistatsoonil Rahvusliku Väikeseõnne Nõukogu juhatus saatis ühenduses eestlaste reaksoolekuga viijia hiljemetele pihkijara muutmise ettepanekul tuleb nimi muuta "Kanada Eestlaste Keskesinduseks". Nime-muutmise nõudmist on esinenud juua korduvalt RVN koosolekul.

Film "Viimane tango Pariisis" on United Artists'i andmel senini kolmes linnas — New York, Los Angeles ja Chicago — kokku kasutatul toonud 1,5 milj. doll. Filmi-müügi arvates kujuneb "Viimastest tangost "Pariisis" kõlgi aegade suurim kasattük.

Lugeja kirjutab

ERALDUMISELE VÕIB JÄRGNEDA LIITUMINE
 "Kas kodumaal elavad eestlased ei olegi Peapiskopliku Nõukogu väärilised?" Nõnda küsis härra Johannes Kant "Teie lehes. Ta avaldas soovi, et "Peapiskoplik Nõukogu endä avaldustes ei eralda meid kodurahvast." Soovi esitamist lugejakirja vormis põhjustas tema arvates järgmine pöördumine: "EELK Peapiskoplik Nõukogu tervitab kõiki eestlasi, kes elavad väljaspool kodumaad, ja soovib nende usule ja elule Jumala õnnistust." Härra Kant ei seigita, kelle nimel tema kirjutab. Ta algatas koguni, et peapiskoplik nõukogu "näeks meid rahva tervikuna Teie eestkoostmise all." Olgem asjalikud: kirik ei saa olla nende eestkostja, kes tema liikmed ei ole, tal puudub selleks alus. Kui sellegipoolest püüda teha härra Kanti soovi järele, saaks kirik tujuude mängukanniks ja protestide märklaauks.

Mainitud pöördumine oli saadetud pagulaslehtedele palvega, et seda avaldataks. Teatavasti ei loe kodurahvas neid lehti. Sellega on aadressaast iseenesest antud. Pealegi tunneb peapiskoplik nõukogu oma õiguspädevuse piire. Viimased on selged asjad ja deklamatsoon ega õhuloos ei mahu neisse.

"Pank" ajalehe kioskis

Stockholms Enskilda Bank peab käbirääkmisli Pressryhri esindajate pangatshekkide vahetamise korraldamiseks nendel aegadel, kui pangad on kinni, s.o. pärast tööpäeva ning lau- ja pühapäevade. Pangatshekkide vahetamist toimetatakse plaani järele Pressryhri kioskis, kus müüakse ajalehti.

Nagu selgub, on asjast huvitatud ka teised pangad, kellega aga SE-bank ei ole läbirääkimisi pidanud. Kaubandusteestajate ametühing tunneb juba ette muret kioskientajate julgoleku pärast, kartes, et uus süsteem juhib pangarõivide kioskidesse. Expressen toob ära SE-panga direktsooni liikme Rudolf Jalakase naljatava kommentaari: "Kahjuks on nii vähe vorstimütajaid järele, muidu võiksime ju neid kasutada..."

Loeme veel lugejakirjas: "Siis ütleb Nõukogu teadvat, et kirik kodumal elab edasi." Kas härra Kant seda ei tea? Peapiskoplik nõukogu tunneb austust ja armastust kiriku vastu kodumal. Kuid need kirikud on teineteise suhtes sõltumatud, asuvad nad ju ka seaduslikult isesugustel alustel.

Pagulaskirik palvetab oma igapäevastel jumalateenistustel ka kodukirikku ning eesti rahva eest. Palve erineb koorilaulu ettekandest ja ka sõnasilla harrastustest, sest palve on panus Jumalale. Vaimulik ühendus väljendab end veid selles, et EELK õpetajad jutlustavad kodumaale. Ligemale kolmkümmend aastat on see nii olnud igal pühapäeval ja pühäl, kuna viimase kümne aasta vältel on olnud usulis saateid kolm korda nädalas. Sellesse tegeliku ühendusse kodumaaga võib iga eestlane end seada. Jumalateenistused on avatud kõikidele. Stockholmis on neid raadiosaateid võimalik kuulata. Omal pool võib sellele lisada oma kodune eestpalve ja jõukohane annetus Eesti Misjonile, mille ainsaks tegevusväljaks on kodurahvas. See väga tegelik tegevus erineb muudugi märksa silmakirjalikust žestist, mida härra Kant oma lugejakirjas soovib.

Eraldumisele võib aga järgneda liitumine. Nii algas eesti rahva laulupidude saja-aastane traditsioon Jumala Sõna, palve ja õnnistamisega. Eesti Vabariigis jäi vaimulik talitus ära ja laulupeod alustati koraali laulmisega. Viimastel üldlaulupeol oli kõrvaldatud ka koraal. Sellel joonel järkuvad laulupeod Nõukogude Eestis ja sotsialistlikus Rootsis. Pagulased teistel maadel alustavad oma laulupidusid taas vaimuliku talitusega, nagu Eismestel Ülemaailmsetel Eesti Päevadel Torontos, või piduliku jumalateenistusega, nagu üleuroopalisel laulupeol see on kavas ette nähtud 1974. a. Saksamaal.

EELK KONSISTOORIUMI Ülesandl Evald Põdra sekretär

Pärnuse suri 3. oktoobril Jaan Lepik, sünd. 12. okt. 1894 Holstres.

Roselle's New Jersey osariigis USA-s suri 8. oktoobril Albert Marshall, sünd. 7. detsembril 1906 USA-s.

Teda jäi leinama abikaasa Ilma, n. n. Orav.

Lakewoodis suri 30. septembril Adam Angerjas, sünd. 14. septembril 1900 Vana-Antslas.

"Kas aplodeerime või vilistame??"

Püha Marie Kanadas Matk elavasse ajalukku

1972 suvel sõites Torontost eestlaste suvituskoha Orupitsi näidati mulle üle legendiku paistvat Püha Marie kirikut, mis olla püstitatud Kanada kristianseerimisel indiaanlaste poolt mõrvatud preestri mälestuseks. Paigast on kirjutatud ingliskeelne turismibrosüüür, milles küll ei kirjutata mõrvamistest sõnagi, kuid mis ometi pakub Sainde Mariest, nagu on koha ingliskeelne nimi, põgusa ajaloolise pilli.

Rohkem kui kolmsada aastat tagasi on paik olnud maa pärilisel huroonide asulaks, kus neid ilmselt ma avastajate poolt kaugemalt varitised raskused ja ohtud.

16. sajandil ja 17. sajandi algul hakkasid eurooplased etevaatlikult uut avastatud Põhja-Ameerikat uurima. Nad rajasid oma esimesed elamud piki karmi Atlantid ookeani kallast. Samuti püstitasid nad kindlusi suuremate jõgede kallastele, mis suubusid otse merre ja kust oli purjekatega kerge välja pääseda.

KUID nende kobavate sammude hulgas julges salk pioneere ja misjonäre sooritada tungi otse sissemaale, kus nad rajasid Püha Marie asula huroonide keskele. Koht paikneb 2000 miili Atlandi ookeanist ja oli sel ajal koguni 5000 miili kaugel Prantsusmaa kaitsest. Koha tekkelugu jääb tähelepänu äratavamaks peatükiks Kanada ajalukku.

Püha Marie oli õieti juba oma asutamisaajal kadunud, aga ometi omab ta mõju, mis on kestnud tänapäevini.

Nimelt Samuel de Champlain tuli 17. sajandi algul Nouvelle France'i (kohta ümbruskonnas), et rajad sinna asulad ja arendada karusnahkauplemist Prantsusmaa huvideks. Artimeisihtide taustal unistas ta ühtlasi siia sulatada põrismaalastest indiaanlastest kui ka sisserändavatest prantslastest ühtekuuluvat elanikkonda.

Tema eesmärgiks oli, et indiaanlastest võtaksid vastu ristiusu. Euroopa kultuuri ja viimase kaubanduslikud oskused, lühidalt — euroopastuksid.

Peale selle sooritasid nad igal aastal 800 miillisele piiraja ohurikka teekonna Kebealsse kaubanduslikemaks prentslastega, et viimastelt saada Euroopa toodete. Paar päeva pärast esimese misjonäri saabumist 1615 külastas Champlain maa asukaid. Tolle

esimese misjonäri nimi oli Isa Josephle Caron.

Ligi 20 aastat hiljem, nimelt 1634 tulid siia jesuiidid. Ka nemad rajasid oma misjoneerimisepaiga de Hurooniasse, mida juhtis Hean de Brébeuf. See kujunes kõige läänepoolsemaks Euroopa mõju välipostiks. Harjumata uue maailma raskete elutingimustega olid eurooplased sunnitud istuma tundide viisi täiskilustatud kanoedes. Märjad ja kangete liikmetega pidid nad välja kannatama võrast toitu, tujukat ilma, ebasoodsat transporti nii mandrill kui vetel.

"Paljad õnnetused tabasid meid", kirjutab keegi jesuiit. "Paljud meist kuikusid alla kohutavasse kuristikuksesse. Siiski olid ohtud vetel väljumeed tõeohustatud maal. Irokeesid (rõõvilite suguharud) valmistavad endile uusi saakjasi varistsemispaikude. Ja kui nad siis saavad kätte mõne hurooni, valavad nad neile kogu oma viha."

Huroonide endi poolt aga koheldi jällegi eurooplasi kahtluse ja usaldamatusega. Freestreedid kohtlesid nad eriti vaenuliku. Elati pikkajades, mis olid süüdsed, sõddi mitte alati sobivat indiaani toitu ja rinnati jalgsi külast külla, kannatades suvel kuumust ja putukaid, talvel näpistavat külma ja tuult, olles kogu aeg ka ohustatud nii irokeeside või nende endi poolt tulnud indiaanlastegi poolt.

1639 ostutas selleaegne misjonülem Jerome Lalemant ehitada jesuiitidele oma keskresidentsi, kus nad võiksid pärast võitlusi leida rahu ja rõõmu, planeerides samaaegselt järgmisi misjonireise. Siin võisid siis ka huroonid näha kuidas eurooplased elasid ühtekuuluvat rahulikkude majanduslikult heades oludes.

Püha Marie kasvas jõudsasti ühe aastakümne vältel ja võis uhkedu oma lokaavate viljaväljadega, altadega, kaubaladudega ja loomatallidega. Ehitati kabel, söökla, eluruumid väikeste kaitsealga. Peale nende kivist kindlustetornid ja pihtalad. Samuti vajalikud töökojad nagu sepapajad ja tiseritoad. Lõpuks haigia ja kiriku.

Püha Marie kujunes nii isegi varjupaigaks sinsetele ristiusulistele. Ja kui jesuiidid tulid tagasi oma reisidelt, ootas neid siin mugav elu.

Päike tõi enesega kaasa kukekiremise, kanade kaugutamise ja sigade rõhkimise, riivistamata

uste põksumise, meeste hüüded loomade eest hoolitsemisel. Püha Marie innustas huroone, kes auktusega avasid jäljseid seppa, kingseppa ja chitustöölist. Nad imetlesid eurooplaste eluslooma ja arvasid, et seal, kus nad kunagi polnud käinud, elutsesid teiste loomade hulgas väikesed karvakasukata karud.

Aga ka Püha Marie asulal olid oma eluraskused. Talv tähendas neile külma ja pimedust. elamutes, kaitstud valju tuule eest, olid siis ainsaks valguseallikateks värisse leegiga vahaküünlad, later-nad või tuleasemed. Osoel langes temperatuur talviselt rõhkesti alla nulli.

E. VRAGER

100-aastane seemne idaneb

NEW YORK (VES) — Michigan State University's töötanud noor professor dr. W. J. Beal alustas 1879. a. katses seemnete idanevuse kohta, maties 500 seemnetena 20-nest sordist purgis maaulda.

Seemned kaevati välja mitme perioodil. Katsetsuti jatkab praegu samas ülikoolis õppejõuna töötav dr. Aleksander Kivi-laan. Selgus, et osa seemnest polnud pärast 90. a. maa sees viibimist idanemisvõimet kaotanud. Kirjutused operatsioonist seemnetega peagu sajandi kestel ilmutasid ka ajakirjanduses.

Eestlasel Põhjala rekord
 Rootsi tötespordi meister Enno Mägi võistles hiljuti Taanis, kus ta Aalborgi karikavõistlustel tõestas, et ta kuulub Põhjala paremikku. Ta parandas nimelt omaenda Rootsi rekordi kergekaalu rebimises nelja kilo võrra 120 kiloni, mis on ühtlasi uus Põhjala rekord. Et tal õnnestus ka teakamise moment, 145 kilo, võidi protokollil kanda uus Rootsi rekord kahevõistluses, 285 kilo.

Esimesel töökohal

MILVI KODUMETS, 19.

7. oktoobril Expresseni rubriigis "esimene töö" ilmus intervjuu eestlanna Milvi Kodumetsaga, 19. kelle esimeseks töökohaks on Volvo BM-1 PR-osakond Eeskilustunas.

Milvi Kodumets, kes tuli tööle otse pünnasloomist, on väga rahul oma töökohaga sekretärina ja leiab, et see on ta elu aktiivsus juurde toonud, kuigi ta seda kooli õpetades ei osanud ette kujutada.

Töö on mitmekesine: ta peab stenograferima, kirjutama puhalt välja artikleid personaalajakirjale, arhiveerima pressivälja-

lõikeid, kirjutama külastusprogramme ja pidama kontakti ajakirjanikega. Seega rohke kontakt inimestega.

Kuna firmas on palju soome töötajuid, on ta hakanud ka soome keelt õppima. Elab kodus vanemate juures, saab 2 220 krooni palka, millest kätte saab 1 400. "See ei ole mingi fantaasiapalk, kuid ma ei väida ka liiga vähe. Minu vanad Kooliastlased ei saa igal juhul rohkem kui mina," on Milvi ütleanud reporterile, tulledes meelde, et ta kohale asus linna igasuguse kutsettevalmistuseta ja praktikata.

Eestlane norra raadio muusika-toimetuses

HAMAR (EPL) — Norra raadio Programbladet'is võib leida muusikaartikleid, mis on signeeritud tähtedega P. R. Nende nimetatud taga seisab Peeter Rammo, 30-aastane eesti noormees. Kuigi saanud hariduse norra algkoolis, gümnaasiumis ja ülikoolis, on Peeter jäänud ustavaks eestlasele: ta valdab korrektset eesti keelt ja tema ülikooli lõputöögi oli eestiteemaline — Eduard Tubina loomingu analüüs.

Oslo ülikooli muusikafakulteedi lõpetas Peeter a. 1969 cand. phil. kraadiga. Enne seda oli ta studerinud inglise, saksa ja vene keelt. Viimast kui oma vanalasa pärlilooma keelt. Oli pärast ülikooli lõpetamist lühemat aega oma vanemate Elena ja Albert Jacobseni kodulinna Hamaris õpetajatekoolis muusikaõpetajaks. Juba ülikooli-päevil vikareeris Peeter muusikaarvustajana Aftenpostenis ja arvustas kontserte ka Verden Gang'is ja Hamari ajalehtedes.

Kohtan Peetrit tema vanemate praeguses kodus Asplundis, Hamari lähikonnas, kuhu ta on tulnud nädalalõpu veetma.

— Oled nüüd juba mõned aastad töötanud Oslo raadio muusikaosakonnas. Kuidas sattusid sinna? küsin.

— Norra riigiraadio — Norsk Rikskringkasting — võtab vastu stipendiaate kaks korda aastas. Ühe sellise stipendiaadina sattusin ka mina sinna. Tähtsint tutvuda lähemalt ringhäälingu tööga. Sellekohane kursus kestis ühe ku. Pärast seda olid stipendiaadid pool aastat mitnes osakonnas. Mina sain seejärel vikaariks grammofoniariivi, mis kuulub muusikaosakonna juure. Töötasin seal poolteist aastat n.ü. ajutiselt töötajana. Läinud aasta 1. septembrist kinnitati mind ordinaarselt tegevusse kui programmeerijat.

— Milles seisneb siis sinu tegevus?

— Kõiges selles, mis on seotud muusikaga. Vastan näit nende kirjadele, kes soovivad raadios esineda. Reserveerin siis stuudioproovideks ja lindistan ettekande,

mis läheb otsustamiseks kompetentse komisjoni ette. Tavalliselt võtan aga ka juba ise seisukoha, kas esinemine on ettekaneks sobiv või mitte. Tuntud kunstnike puhul otsustan alati ise. Töö on seetõttu huvitav, et see ühtub minu hobiga. Muusika oli mulle juba algkooli-päevil hobiks. Kõlled raadios on sõbralikud ja meeldivad inimesed. Ringhäälingu muusikaosakond on ju mitmeti tentraalseks paigaks muusikaelus. Välismaiste kunstnikega me kuigi palju et tegele. Nii lindistan ka mina peamiselt norra muusika-kunstnike esinemist.

— Kas sinu poolt korraldatav kava omab mingi erilaadi?

— Selles mõttes küll, et see koosneb kergemaist meloodiaist. Nõnda on see algusest peale olnud. Ettekande puhul lisan siis ka lühida kommentaari. Kord nädalas antakse ülevaade järgmise nädala programmi kohta. Kuid seda teevad programmeerijate ja korraldajate (neid on kokku 16, samapalju on ka osakondi), nõnda et minul tuleb seda teha seetõttu ainult kolm kuni neli korda aastas. Tanavau oli mul eriuksandeks anda ülevaade Rachmaninovi elust ja loomingust. See toimus seoses heilooja 100-nda sünniaastapäevaga. Rachmaninov on elanud ka kaks aastat Norras, kuhu ta saabus a. 1917 põgenikuna. Elas sellest ajast osa Oslos, kust siirdus edasi Ameerikasse.

— Oled kirjutanud ka muusikajaleid artikleid raadio programmi majakirjas.

— Tegin seda varem sageli, peamiselt pühapäevahommikutest

kontsertide või mõne erilise programmi puhul. Nüüd teen aga seda tööd harva. Pole lihtsalt aega, kuna ringhäälingus on küllalt kunstnike ja heilindistamisega tegemist. Nii puudub aeg ka arvustamiseks.

— Sul on ka igal nädalal oma raadioprogramm?

— Jah, reedeti kella 11.35 ja 12.15 vahel. Norra keeles kõlab see: "Fra sveivegrammofonens dager" (vántgrammofoni päeviti). Seega siis muusika tutvustamine vanadelt grammofoniplaatidelt. Sel nädalal sai kuulda Caruso't ja muid ammuselid viise. Kommentaarid on lühidalt.

— Vilbisid, nagu kuulsin, käesoleva aasta algul Ameerikas. Kuidas seal läks?

— Viibimine seal leidis aset 3. veebruarist kuni 4. märtsini. Kuuln juba üle nelja aasta Det Norske Solistkor'1, millist juhatab tuntud norra muusikadirektor Knut Nystedt. Laulan II bassi. Selle kooriga olingi USA-turneel. Algas see Alaskas, Fairbank'sis, ja lõppes New Mexico's, Colorados. Kalfornias esinesime koguni 12 paigas. Esinesime ka Washingtonis. Koor sai kõigjal suurepärase vastuvõtu ja ajakirjanduses häid arvustusi. Saalid olid rahvast täis. Teistkorde USA-turnee on ette nähtud a. 1975, seekord Ühendriikide lõuna osas. Salme k.a. laulureisiks ka riikiiku teostus. Reels oli huvitav küü väsitav. Kogu selle aja jooksul oli ainult neli öhtut, mil kontseriti ei olnud.

— Oled olnud vist mujalgi kontsertmatkal?

— Oleme käinud ka Prantsusmaal. Kuid, teadagi, oleme Norras ringi sõitnud. Bergeni muusikamängudel oleme esinenud. Samuti Põhjala muusikapäeval Oslos, kus laulsime soome ja rootsi laule. Repertuaaris on muide rohkesti moodsat koormuusikat. Koor koosneb neljakümnest lauljast ja on ses mõttes professionaalne — ning ainus taoline Norras —, et kõik lauljad on saanud muusikalise ettevalmistuse, nagu muusikaõpetajad, muusikafakulteedi üliõpilased j.t. Dirigent on aktiivne ja ka ise heilooja ja on heiloojate ühingu juhtivalt kaasas. Olen olnud ühe aasta ka selle koori vanemaks.

Peeter Rammo viibis k.a. suvel ringhäälingu esindajana Jugoslaavia. Oli kaasas referendina ringhäälingu poistekooriga "Sõlvkuttene" (Höbepölsid), kes esines lastefestivalil Shibenikis, mis on vana linn Adria mere ääres, ja andis ka kiriku kontserdi.

— Tegid poistega intervjuusid ja lindistasin laule. "Höbepölsid" võeti vastu ka Shibeniki linnapea poolt.

Mõned aastad tagasi esitati Oslo ülikooli aastapäeval Peeter Rammo heiltöö, kantaat. Küsin, kas ta on ka viimasel ajal oma loominguga tegevuses olnud.

— Loon ajaviljete... kul selleks mahti saan. Aga taoline loomingutöö edeneb väga aeglaselt. Olen siiski viimasel ajal ühe sonatlingu toime saanud ja see on võetud ka raadio kavva. Heiloojate ühingu vastav komitee on selle raadios esitamiseks sobivaks tunnustanud. See on sonatling 12-ooni teemal viiulile, klaverile ja klarnetile. Klaveril esineb norra parimaid klaverikunstnikke Eva Knarholt.

Tutvunud tööga, tahis ta meeleldi kaasas olla. Viiulil on kaastegev Oslo Ooperi kontsertmeister Stig Nielsen ja klarnetist mängib Monika Lund, ka üks selle muusikarühma paremaid käsitajaid.

Usuties:

ARVI MOOR

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
11									
12									
13									
14									

Ristsõna 36

Paremale: 1-A keemiline element 2-A aus, otsekohene 3-A on see, kes häbeneb naisi 4-A Rootsi tüüturu juhatus (ametl. rootsikeelne lüh.) 4-D küla Väike-Maarja lähedal 5-A vee allikas 5-E kaste 6-A Rootsi revüü "kuningas" ja populaarne lavakunstnik (perekonnanimi) 6-F number 6-H teie 7-A palka 7-E kujur Männiku eesnimi 8-A kunstniku töökoht 8-H argoon 9-A küsimus 9-D kõrge aade 9-F vastu (lad.k.) 10-A X 10-D 100grilist 10-G uus (saksa k.) 11-A kombes 11-F Eesti Ev. kiriku peapiskop 12-A koera häältus 12-E käsk koerale pernehe lähedal käimiseks 13-A Stockholmist Eesti Teatri dekoratoril nimetatud 13-C neon 13-E teade raha saatmisest 14-A kuulus Vence kirjanik (+) 14-F tegi lahti.

ALLA: A-1 "Tätka" B-1 geograafiline mõiste C-1 abielupool D-1 Rootsi Tööturu juhatus (ametl. rootsik. lüh.) E-1 destillaat F-1 paha vaim G-1 ferment H-1 ühendatud rahvad (ingl.k. lüh.) I-1 muinasraeone hiljlasur laiskloom H-3 raadon D-4 Stalini tütre G-4 kell (om.kääne) H-5 sõjateadus E-6 luumen F-7 diftong E-8 juuksealuse G-8 mitte pärast F-9 aina C-10 moodne tants B-11 kirjanik Mägi eesnimi D-12 end-Eesti maadleja G-12 Norra filmi-ja teatritähe Üllmani eesnimi I-12 vancri osa F-13 lüh. kirjaühmbrikul.

Lahendus 35:

Paremale: 1-A Damaskus 2-A esikus 2-G rüü 3-A Tel-Aviv 3-H US 4-A aga 4-D Trier 5-A ilal 5-E AD 5-

Ukraina tantsijaid rünnati

CHICAGO (VES) — Ukraina tantsijate ja lauljate buse, mis saabusid Kanadast esinemiseks Chicagos ja Detroitis toimuvatel Vabadusfondi kontserditel, rünnati Chicagos revolvrifega varustatud meest poolt saabumise järele õhtupimeduses.

Ründajad, kes valvemal 1 revolvrifega hoidsid tagasi, lõikasid pussidega läbi kõigi autode kummid. Ataki tõttu hilinesid esinejad Detroiti 4 tundi.

G aim 6-A LP 6-C neki 6-G Pau 7-A E 7-B Tod 7-E klsas 8-A Tuneesia 9-A asi 9-D LM 9-F rase 10-A Jordaanla 11-A Alur 11-E rebis 12-D Henno 12-F luna 13-A emu 13-D U 13-E kadal 14-A Katro 14-F laik.

ALLA: A-1 detail b-1 AS C-1 Miilaano D-1 aka E-1 su F-1 ksid G-1 urve H-1 Süüria I-1 küsimus B-3 Ergutus E-3 vrakk D-4 ti G-5 aps D-6 edel F-6 Iisrael A-7 ETA H-7 Aa C-8 ntru E-8 E G-8 fan I-8 pea E-9 Maroko H-9 Sinaal A-10 jah B-10 olemä D-10 dr G-11 Buda I-11 salk C-12 nui D-12 nur A-13 ek F-13 al.

Peapiiskop Ameerikasse

NEW YORK (EPL) — Peapiiskop Konrad Veem sõidab novembri järjekordselt USA-ss ja Kanadasse, viites m.h. 18. novembril osa New Yorgi ja vaba maailma vanima eesti koguduse juubeli tähistamiseks — praost Rud. Klivranina kogudusel täitub 75 aastat.

Peapiiskopi ringreis Põhja-Ameerikas algab Torontoga, kus ta on EELK Toronto Jakobii koguduse küllaline, kus ta peab teenistust koos koguduseõp. August Ralduriga pühap., 11. nov. Sellele järgnevalt toimub Buffalos õp. A. Ralduri ametisse seadmine Peapiiskopi poolt kohalikus Eesti koguduses, mis jäi vakantsiks õp. Aleksander Abeli surma läbi. Oma selgel reisil külastab Peapiiskop Baltimore eestlaskonda, kus toimub mõlemale Eesti koguduse ühine juubele tähistamine Peapiiskopi juhtisega ja õpetajate abipraost Max Saare ja õp. Rudolf Troosti kaasatöötamisel. Peapiiskop juhtustab ka Seabrooki koguduses, mis omalajal rajati New Jersey osariiki suurfarmi ja tööstuse juurde, kelle omanik New Yorgi Eesti kogudusele andis suurel arvul garantisid, mille kaudu paljud esid põgenikud pääsesid USA-ssa. Kogudusel Seabrookis on oma kirik ja kalmistu. Nädalal lõpuks ta saabub New Yorki, kus toimub EELK Chicago Praostkonna Sinod ja New Yorgi koguduse juubeli tähistamine jumalateenistuse, aktuse ja koosviibimisega.

Pätsi-Juubeliks komitee Kanadas Tuleb mälestusfilm

TORONTO (VE) — Rahvusliku Välvitseluse Nõukogu esimehe H. Luupi kutsel toimus Torontos Eesti Majas moodunud kolmapäeva õhtul Toronto eesti ühiskonnas juhtivalt tegevusele isikute koosolek Eesti Vabariigi president Pätsi 100 aastase sünnipäeva tähistamise organisereemiseks eeloleval aastal. Kutsed olid saadetud 23 isikule, kelledest koosolekule olid ilmunud 20. Koosolek otsustas moodustada "Eesti Vabariigi president K. Pätsi 100 a. sünnipäeva tähistamise Komitee Kanadas" eesotsas viielikmelise juhatusena ning alustada eeltoide meie suure riigimehe mälestamiseks ja tema elutöö esile tõstmiseks.

Koosolekul võeti elavalt sõna ning esitati ettepanekuid Pätsi juubeli väärriks tähistamiseks. Koosolek asus seisukohale, et kuna Pätsi sünnipäev on üks päev enne abariigi aastapäeva 23. veebruaril, siis tulevad need mõlemad sündmused ühendada ja pühendada ühes öösa Vabariigi aastapäeva aktusest Pätsile ja tema elutööle.

Vastav üleskute otsustati saata komitee poolt ka kõigile teistele Kanada eestlaste keskustele, kus toimuvad Eesti Vabariigi aastapäeva aktused.

Ühtlasi otsustati pöörduda Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu poole, et eelolev 1974. aasta tuleks kuulutada kogu vaba maailma ulatuses eesti ühiskonnas "Konstantin Pätsi aastaks", mille ra-

mides võib toimuda Pätsi elutöö tähistamiseks kogu aasta kestel mitmesuguseid üritusi.

Koosolekut tähisti üles ka küsimus, kas ei tuleks Pätsi sünnipäeva ja Vabariigi aastapäeva ajal korraldada erinäitus, kus oleks esitatud pilte Pätsi elust ja tegevusest ning tema elutööd käsitavat kirjandust. Mõte kiideti heaks ning näitus korraldamiseks luuakse töenõuiseil televikusi erikomisjon. Samuti käsitati koosolekul Pätsi ühe ja tegevust käsitavate filmide demonstreerimist.

Olemasolevat andmeid on Torontos mõningatel isikutel selliste lühifilmide loikeid.

Koosolekul asuti seisukohale, et need filmikategiid tuleks koordineerida ja moodustada neist terviklik film.

Eesti Vabariigi president Pätsi 100 a. sünnipäeva Komitee Kanadas valis viielikmelise juhatuses kooseluse: H. Luup, pr. Helvi Kõva, R. Toi, M. Rändla ja Korp. Fraternitas Estica esindaja.

Juhatusel anti volitus moodustada vajalikele eritöimkond. Koosolek kiitis ühtlasi heaks korp. Fraternitas Estica algatuse president Pätsi 100 a. sünnipäeva puhul ingliskeelse teose väljaandmiseks, mille sisust osa on pühendatud Eestile ja osat Pätsile.

Korp. Fraternitas Estical on Pätsi juubeli puhul suur osa tähta, kuna kadunud president oli selle akadeemilise organisatsiooni auvilistlane.

Veerand sajandit eesti seltskonnatööd ERL-is

Stockholmi Eesti Maja seltskondlike ruumide lava tagaseina ehtis reedel, 19. oktoobril, prozhektori vaiguses kunstipäraselt väljatööteldud kannis embleem – stiliseeritud tammelehtede pärg ümbristesmas tähti ERL ja arvu 25. Ning laudade timber saalis oli istumas pidulikult riietatud publikut.

Need välised märgid tähistasid, et üks meie vanimaid seltskondlikke organisatsioone paguluses, Eesti Rahvuslik Liit, püüdis, es siin piduliku õhtusöögiga ja rikkalikku kunstilise programmiga oma kahekümneviienda tegevusaasta juubelit.

Embleemi oli valmistanud teatri-mees Roman Väll, kes oma iga-päevast leiba teenib dekoratorina Kuningliku Ooperi dekoratsioonita-letjees. Eesti Rahvusliku Liidu te-guuses kuulub ta juhatusse, täites abiesimehe ülesandeid koos kapten K. Talpakiga. Liidu esimeheks on teatavasti juba pikemat aega Ni-kolaus Metslov.

Juubelipeo kava läbiviimisel täitis Roman Väll konferensjee ülesandid. Ta ütles rohkearvuliselt kokku tulnud peokülalistele südamliku tere-tulemast ja andis siis sõna esimehele.

Mõtte- ja sõnatihedas ettekandes andis N. Metslov lühikesed, linnu-lennulisse ülevaate eesti Rahvusliku Liidu rajamisajadest ja selle te-guusest moodunud veerandsajand-ijandi jooksul. Ta rõhutas veenva siirusega, et ERL töö on saanud o-lla mitmekesisel tegevusronk ja saavutustel tulemusterikas ees-käivt tänu liikmeskonna inspireer-i-vale ja julgustavale kaas tööle, kaasa tulemlisega ettevõtetud üri-tustega ja aktiivsioonidega. Ja toi-seks tänu asjaolule, et Liidu rida-des on leidunud algatusjugeid, leidliku fantaasiaga ja aja nõudeid taipavaid, tööd ja vaeva kartma-tuid teotahelisi mehi ja naisi.

Need, kes ei ole saanud aktiivset isikliku panusega Liidu tööst osa võtta, on seda teinud anelise pa-nusega, liikmemaksudega ja toet-ustega. Meil on põhjust tänumeeli meenutada nii neid, kes Eesti Rahvusliku Liidu tegevusest on kahekümnevii-aasta jooksul osa võtnud ja juubilaridena pälvi-vad mele tähelepanu ja austuse (ke-dagi nimetamata ja kedagi unust-tamata!), kui ka neid, kes on melega hiljem liitunud ja aktiivse kaas tööga Eesti Rahvusliku Liidu tegevusele edukalt kaasa aidanud.

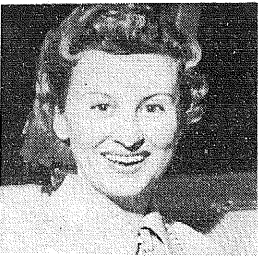
Moodunud aegade tegevusele tagasi vaadates, ei saa ütelda, et see alati oleks saanud olla kerge ja takistusteta. Ajaliselt asutati Eesti Rahvuslik Liit seltskondliku orga-nisatsioonina kaksikümnevii-aastat tagasi, olles otsesteks jär-giaseks juba paar aastat varem Stockholmis tegutsenud Eesti

Rahvuslikule Koondisele, mis taotles samu sihte ja tegeles samade ülesannetega. Nõukogude Liit oli jõhkra vägivaldaga oku-peeritud meie sünnimaa ja esilise-d põlise elupaiga ning tuhanded eestlased olid poliitiliste põgeni-kena leidnud varjupaiga Rootsis. Eesti Rahvuslik Liit võttis endale ülesandeks koondada ja liita ühises koostöös ühiseks perekas paguluses viibivad eestlased kunl kodumaa vabanemiseni okupatsioonist. Poliitiliselt on ERL täiesti erapo-letu organisatsioon. Oleme tulnud maalt, kus riigi ülesehitamisest ja valltsemisest võtsid osa kõik de-mokraatlikult mõtlevad ja tegut-sevad poliitilised rühmitused. Ja paguluses oli meile endamõiste-tavuseks, et Eesti Rahvuslikku Liitu võivad kuuluda kõik, kes ta-havad töötada selleks, et meie rahvuslik paguluses ei kaoks, et meie rahvuskuultuuri omapära ja traditsioonid säiluksid ning et üksmeelne koostöö püsiks kodu-maa vabastamise sihtsuunas.

Paraku tekkis mõne aja möödu-des pagulasühiskonnas lahkar-varnisi ja eri seisukohti, kus esi-kohtale tõusid parteipoliitilised eeskiltsid. Saime kaks valitsust ek-siltsilts, kes ka Eesti Rahvusliku Liidu lalaladest tekkis olemaso-leva Rahvusliku Liidu kõrvale te-nye samanimelise organisatsioon. Ja sellel lahklihelde õhkonnas, konstateeris esimees N. Metslov oma ettekandes, et olnud kergeks ülesandeks säilitada erapoletust ja tegevusvabadust kahe omava-hel võistleva, poliitiliselt õigeusk-liku ja võimu taotleva poolse va-hel. Need ajad halvasti Eesti Rahvusliku Liidu normaalsest te-guvust. Kriitist saadi siiski üle ja kui kord kirjutatatakse ajalugu eesti pagulaste elust ja tegevusest Rootsis, võidakse kirja panna mõndagi positiivset Liidu tööst ja esle tõsta neid püsiva väärtusega ettevõtmisi, kus Eesti Rahvuslik Liit on olnud algataja ja teostaja.

Esimehe ettekannet kuulati tä-helepaneliku huviga ja kviteeriti

kestvate kiiduvaldustega. Alus-tati muusikalist ettekanneetega ja peotoidu serveerimisega. Eesti Maja kõõgasaadused maitsesid hästi ja pidulisse mõnutunne aina tuisis. Meelealutustliku vahelduse eest hoilitses omaaegne "Estonia" operetiitäh Mari Kamp. Ta laulis meile paar Franz Schuberti ja Paul Tammesveksli laulu ja terve rea, kaunikhallist operedmeelo-uid. Klaveril saatis meie vana tuttav Julius Jacobsen, kes esines ka klaverisoologa ja hiljem hoilits-es hoogs, meeleoluga sobiva tantsumuusika eest. Esialgsete plaanide kohaselt pidd esinema ka Raimund Raldiv Kuninglikust Ooperist ja kvartett Stockholmist Eesti Meeskoori koosseisust. Kuid õnnetuseks pidi Raldiv samal õhtul esinema Ooperi külalisesinimesel väljaspool Stockholmist ja ühte kvarteti liiget tabas haigus, mille

Mari Kamp laulis operetiivise.

tütu ka kvarteti esinemine pidi ära jääma. Kahjatsesime, kuid lep-pisime sellega, et Mari Kamp oma etteastumisi – mitmekordistas – teda on tõesti hea kuulata ja ka hea vaadata. Silma rõõm ja laulu rõõm. . . Samuti lissas konferens-jees Roman Väll oma teadustaja jutu-dolepa, humooristlikku deklamatsioonipala, millest enim meelde jäi Arvi Moori jutuke linnalapse elam-justest maailmijões.

Lastes pilgul libiseda üle juube-lihtule kogunenud publiku, võis nentida vanemasse ja keskmisse

Eesti Rahvusliku Liidu esimees ja rajajaid Nikolaius Metslov kõnele-mas juubeliks kujundatud taustal (EPL-foto Lepper).

generatsiooni kuuluvate inimeste massiivset ülekalu. Aga suure rõõmuga võis konstateerida ka seda, et neid inimesi näeme ka alati meie teatrietendustel ja kontserditel – nad moodustavad meie kultuuriliste ürituste publiku raudvara.

Tujuküllane koosviibimine kestis elavas jutuhoo kesköö-tundideni. Oli meenutada mälestusi mõbdu-nud aegadest, arutada päevaproble-mine ning mõlgutada mõtteid tu-leviku suunas.

ED. REINING

Amnesty Uppsalas meenutas Kudirkat

UPPSALA (EPL) – Amnesty International on seadnud oma te-guuse tulpunkti plinamised dik-tatuurimaaades. Amnesty Uppsalta grupid avaldavad ära päev Uppsalta Nya Tidning'i veergulde näitetti avalikkuse valgustamiseks. 19. oktoobril kirjeldati leodu mere-mehe Simas Kudirka juhtumit, kes vene kalalaevalt hüppas ära USA sõjalaevale ja palus asüüli, ent anti ameeriklaste poolt venelastele välja andavates vormides – vene-lased peksid ärahäppajat ameeriklaste silmade alla.

Uppsalta Nya Tidning toob Am-nesty andmeid juhtumi järeleloo-kohta Leedus, kus KGB korraldas mais 1971 kohtupidamisse. Kui ko-hus määras Kudirkale kaitsja, siis ütles ta, et kui kaitsja teda tõeliselt püüab kaitssta, siis läheb tal endal kehvasti. Kui ta täidab ebaausalt seda rolli, mida temalt võimud oo-tavad, mõjub ta teise prokurörina ja teist õieti ei ole vajagi. Kudirka eltas, et ta oleks "kodumaad reet-nud", nagu üteldi süüdistuses. Ta meenutas, et ta kasvas üles vaesu-ses. Nõukogude võimu tulekul asendus vaesus rahvusliku rõhu-misga. Oma sõnavotus kohtule meenutas ta küüditamisi ja massimõrvasid a. 1941 ja tõi tsitaat-idega esile, kuidas marksistlik teooria erineb praktikast. Ta ei aga tunnistanud end süüdi vaata-

mata raskele survele ja ta mõisteti kurneks aastaks sinnutööle. Am-nesty ütleb: "Töö poliitiliste vangide abis-tamiseks N. Liduson raske. Meil ei ole olnud mingit edu Kudirka osas. Fördumised N. Liidu võimude poole kostavad kurtidele kõrvade-le."

N.n. Soomepoiste ajaloo organi-satsioon on levitamas informatsio-ni ringkirja nr. 4. Selle kirja sissejuhatuses öeldakse järgmist: "Soomepoistid ootavad huviga Uustalu – Moora raamatut ilmum-isi. Selle jaoks viibimine viitab, koos saadud informatsiooniga, tõenäolisusele, et käsikirjad on – eslle tulnud arvustuste tõttu – va-jasad põhjalikumalt ümbertööta-mist ja täieldamist, kui esialgselt kavatselt."

Kuna eepoolmainitud sõnastus võib tekitada väärarvamusi teose "Soomepoistid" kohta, palun Teid avaldada järgmist: Uustalu Torontostuud käsikirja saadeti Toronto-tosse oktoobri lõpul 1972, kus see anti kohe üle keelelise korrektuuri tegijale. Allakirjutatu poolt koostatud osas tehti keeleline korrektu-r Stockholmis ja detsembris 1972 oli käsikirja Torontois valmis ladumiseks. Teose ilmumist lubati sügiseil 1973.

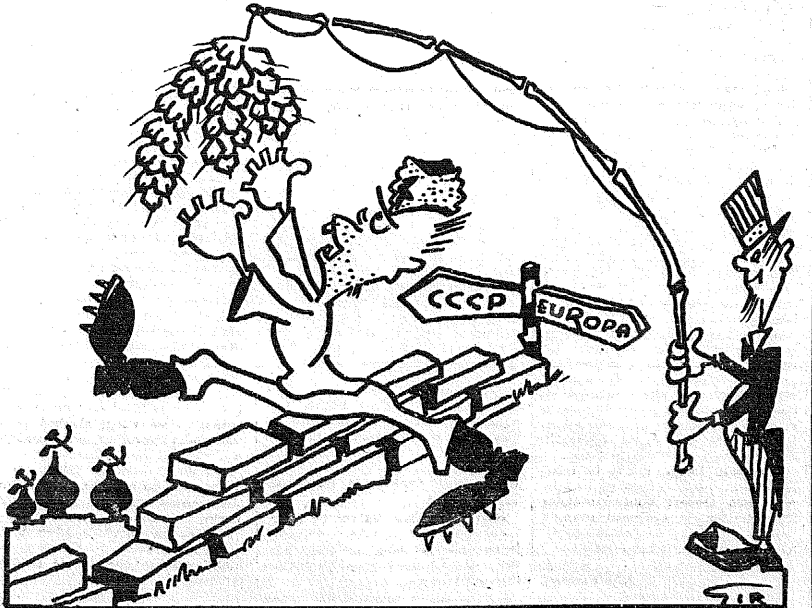
Minul oleval andmel oli ok-toobri keskel valmis trükitud 394 lk. teksti ja 84 lk. pilte ja kaarte. Trükkimata oli ainult üks poogen mis hõlmab langenute nimekirja, allikate loetelu, nimeid registrit ja sisukorda. Tõenäoliselt on praegu juba kõtekoda töoga alanud.

Kui teose ilmumine on viibinud mõne nädala võrra siis on selle põhjuseks: esiteks on keelelise korrektuuri tegijal Torontois kulu-nud rohkem aega kui alul arvestati ja teiseks on väike trükkikoda pida-nud muud töid vahele võtma.

Peale oktoobrit 1972 ei ole auto-reile tulnud mingeid uusi andmeid, mis oleksid põhjustanud käsikir-jade ümberregistmist.

Küll on aga olnud mõningaid et-tepanekuid mis sisuliselt lähena-vad ajaloo ilustamist.

Teost kavatselt alul kõtte 1000 eksemplari. Sellest on ligemale 2/3 juba eellitellimistega müüdnud. Raamatut saab veel eellitellimise hinnaga 60.- sooritades sissemaks-ja: Ilmar Ussiso, Skogsvägen 40, 175 40 Järfalla, Postigru 27 20 45-8.

Henry P Smith III, New Yorgi rahvasaadik: — USA läbirääkimistel N. Liiduga suhete tihendaõhiseks tuleb nõuda vabadust ka ikestatud rahvastele.

Usklikke vaenamaine Nõukogude Liidus

Ülevaate sellest, kuidas Nõukogude Liidus usklikke vaenatakse, esitas Shveitsi ajakiri "ZeitBild" (nr. 3 - 1973), mille kasutada on Venemaal illegaalselt tegutseva organisatsiooni "Vangide Omaste Nõukogu NSV Liidus" materjalid. Selle organisatsiooni löid n.n. evangeelsed kristlased-baptistid, kellel puudub õigus avalikkuse tegevuseks ja vaatamata sellele, et konstitutsioonis kindlustab artikkel 126 vabaduse kõigile inimesele ushiskondlikesse organisatsioonidesse. Praegu viibib enam kui 600 evangeelsel kristlast-baptisti kas vangimajades või KZ-laagris.

Ühena, kelle kiri ajakirjal "ZeitBild" kaustada, esineb Petrovskoje KZ-laagris viibiv kristlane-baptist Pavel Rytkov, kes mõisteti 5 aastaks sunnitööle sellepärast, et ta kasvatas oma lapsi kristlikus vaimus.

Pärast vahistamist viibis ta 7 kuud Voroshilovgradi vanglas. Ta paigutati sinna kongi, kes hooliti kinni mõrvareid ja vangid. Need lubati vangimajast välja lasta siis, kui nad piinavad põhjalikult Rytkovi. Kui Rytkov kutsus ülekuulamiseks, siis tegid KGB majorid Anenko ja Dronin teda ettepaneku koostööks.

See koostöö tähendas kõigi kristlaste-baptistide reetmist, mis pidi Rytkovile kindlustama vabaduse. Keeldumine pidi tähendama "mädanemist" vangimajas. Ka seletati Rytkovile, et kui ta kord siiski vabaneb, siis leivab KGB ta kohta niisuguseid kuulujutte, et kõik usklikud hülgavad ta.

Streik eesti ettevõttes Torontos

TORONTO (EPL) - Eestlastele kuuluvast pildiraamitööstuses "Artistic Woodwork Company", kestab juba neljandat nädalat streik.

Kollektiivlepingu sõlmimisel malkuus saavutati ametiühinguga kokkuleppe palkade osas, millega tösteti tunitas 65 senti võrra. Kui aga ametiühing esitas nõudmist firma juhtimises, siis omanikud sellega ei leppinud ja ametiühing soovitas töölistel astuda streiki.

Selle juures ei ühinenud aga kõik töölisid streigiga ja jätkasid tööd, mistõttu politseil on tulnud töölkäijaid kaitseda streigivahide vastu. Viimastele on appi tulnud Yorgki ülikooli radikaalsed üliõpilased ja õppejõud ning 20 vahitamise jooksul on tervelt 13 osutanud väljaspoolt tulnud sumpatiseerijaks.

Ettevõtte töökonnana enamuse moodustavad kreeklased, itaallased ja lõunaameeriklased.

Roosevelt — üks rahuroimareid?

Baptist D. Klassen jutustab oma kirjas, et ta viibib juba kolmandat korda KZ-laagris, ning ikka ja jälle sellepärast, et ta ei loobu oma usust.

Huvitavad on ka ärakirjad protestidest, millel kristlased-baptistid saalsid kas Brezhneville, Podgornõle või teistele juhtivale võimumeestele. Näiteks kaebavad Siberis asuva Barnauli (linn Altai kraisi) koguduse kristlased-baptistid (kirjal Brezhneville), etlinna-nõukogu täitevkomitee võttis 90-ilt kristlast-baptistilt passid, Seega võeti neilt võimalus reisimiseks ja lahkumiseks linnast. Lisaks kõrvaldati nende lapsed koolist.

Kõik sellised protestid tembeldatakse partei ja valituse laimamiseks ning kõiki allkirjutajaid karistatakse. Kuid see ei hõlta kristlasti-baptiste. Oma kirjas Brezhneville kinnitavad Barnauli linna kristlased-baptistid:

Meie oleme valmis kannatama selleks, et Teie kõrvaldaksite meie kohalike asutuste omavoli ja vägivalla tõttu. Meil on teada, et paljudes linnades ja küldades puudub meie vendade ja õdede võimalus rahus ja vabaduses jumalateenistuste korraldamiseks ning et nende kaitset peab - teinud Jumalat - pidevalt vaenataks.

Ka meie kiriku nõukogul ei lasta töötada ja kõiki selle liikmeid vaenatakse. Paljud neist viibivad sunnitöö. Kui nõukogu presidendil G. Krjutschikovil ja sekretäril G. Winsil õnnestus kadumina pöranda alla, siis otsiti ja jälitati neid kui mõrvareid.

Vangide Omaste Nõukogu esinaine 64-aastane haige L.M. Wins viibib vangimajas sellepärast, et ta ei tea seda, kus viibib ta mees. Kõik usulise süüga raamatud konfiskeerib KGB. Ka võetakse meilt meie lapsed ning paigutatakse kasvatamajja.

Arvatakse, et uues konstitutsioonis seda usuvabadusest kõnelevat paragrahvi korrigeeritakse. Nimelt ilmus käesoleva aasta jaanuarikuul lõpul ajalehes "Moskowskaja Pravda" artikkel, milles rõhutati, et kommunism ja kristlus ei ole ühendatavad.

Kommunismi lüües ja kristluse sotsiaalprintsipi ei ole identseid, ja et ühse ei leidu midagi ühist kommunismile ja kristlikule õpetuse vahel. Seda kinnitavat ka Lenini seletust, milles religioon tembeldati marksismi vaenlaseks, sest "religioon ei aita kommunismi levitada, vaid segab ainult seda."

Huumor

Vanal heel ajal puudus pesumasin ja ka keemiline puhaustus. Siis pidi inimene ise nõobid oma särkide ja kleitide eest ära käristama.

"Mispärast kuni tänini ei ole veel puuarneme lahknud Tshehhoslovakkias?" - "Otsivad veel seda, kes punaväe kohale kutsus".

On see vana talu kuskil Eesti vabaõhmuuseumis? Ei, fotole on jäävustatud "Libahundi" filmija Edmund Martini tagahoovile püstitatud vana taluhoone, kus lavastub suur osa "Libahundi" tegevusest. Hoone on Kanadas meisterdamud Martin koos oma abilistega, uurides enne ehitama asumist põhjalikult vastavat kirjandust eesti ajalooiste taluhoone kohta. (Foto Loigo).

Leidub ka rahuroimareid Raamat saksa põgenikest

Gerhard Ziemer käsitleb oma kirjas ilmunud teoses "Deutscher Exodus" (Seevald-Verlag, Stuttgart, 28 DM) idasakslaste lahkumist oma kodumaalt, õigermi põgenemist venelaste eest või väljajamist poolakate ja teiste poolt. Kuna see põgenemine sündis samadel põhjustel nagu meilgi ja tehti samadel tingimustel, peaks raamat ka meid huvitama. Ka selle tõttu, et paljude Eestist põgenenute, eriti aga nende suhtes kes jäid Saksamaale, rakendati hiljem samad seadused, mis kehtivad ka sakslaste kohta (nagu tasu saamine mahajäetud varanduse eest).

Autor kuulub ise põgenike hulka, on aastaid töötanud kodumaa kaotatud kaasmaalaste kasuks nende toetamiseks, korterileidmise ja taastamise osas kaotatud varanduse eest ning võib seetõttu teatruil ja riiklike andmete põhjal kirjeldata põgenike eadapidist saastust Lääne-Saksamaal. Samuti on tal kasutada materjal sellest ülekohtust, mis tabas kõiki põgenikke rahvusele vaatamata, kes olid päästmiseks olnud sunnitud põgenema puuarneme ja teiste idavägede eest.

Kõnelede 2. maailmasõja lõpust meelnuv veel, kuidas lõppes teine suur Euroopat tabanud sõda umbes 150 aasta eest sõda Prantsusmaa ja muu Euroopa vahel. Viini kongressil tehti rahu (2. maailmasõda on küll tegelikult lõppenud, kuid ametlikult pole rahu senini tehtud!), Prantsusmaalt ei rõvitud maid, kuigi Napoleon oli meie aja mõistete järgi "sõjaroimar" ja sõja alustaja.

Inimesed jäid oma kodukohtadesse elama ja mingit "rahvarändamine" ei toimunud. Tagajärjeks on pikk rahu, mitte sarnased aastad, nagu meie neid praegu oleme sunnitud üle elama, kus üks sõda ajab teist taga. Kuid tookord olid rahu läbirääkijaks ja sõlmijaks andekad poliitikud ja mitte üksteise vastu viha kandvad tegeliskid!

Armastatakse sageli rääkida "sõjakurjategijaist". Ma ei saa aga aru, miks ei kõnelda "rahukurjategijaist"? Kas ainult seepärast, et suurim neist on N. Lill ja selle juhtkond Stallniga eesotsas? Põgenemisel ja kodukohtadest väljaajamisel leidis surma üle 2,2 miljoni sakslase, teistest kannatanud rahvastest rääkimata. Ja seda pärast sõjategevuse lõppu! Sakslaste ja samuti teistesse rahvus-

tesse kuuluvate isikute (stia kuuluvad ka baltlased) lahkumine kodumaalt (väljarändamiseks mujale) keelustati Kremli võimkonda kuuluvates maades niipea kui tapalugud olid mõeldud.

See tähendab sakslaste osas, et esialgu kihutati nad kus seda ja teist, hiljem aga ei lubatud enam ära minna. Poolakad, tshehhid, venelased vajasis tasuta tööjõudu ja selleks olid sakslased kõige sobivamad. Neid ei kaitsnud keegi ja nad olid head tööjõud.

Mõistagi kõneldi ka palju rahvast enesemääramise õigusest. Kuidas see välja nägi ja näeb, seda teame meie veel paremini kui sakslased, sest meil rõöviti terve maa, kuna sakslastele jäeti alles siiski mõni osa. Iseloomustav selle küsimuse arutamisel on asjaolu, et näiteks Eisass-Lothringeni osas sel ei tasid prantslased, et seal olevat tegemist ainult prantslastega. Tegelikult seal elunevate sakslaste kohta öeldi, et tegemist olevat rahvakuuliga, kes kõneleb vaid erimurret!

Seda kuulda on sama velder kui lugeda enamlaste propagandat eestlaste "vabatahtlikult ühinesime!" N. Lilduga. Rahvaste kannatustes pärast sõja lõppu on palju sündi USA-president Roosevelti, kes veel enne 2. maailmasõja lõppu andis oma nõusoleku sakslaste väljakihutamiseks Suurdeimaalt, Ida-Prest ja Ruumeaniast. President andis ka (USA ametlike dokumentide järele) nõusoleku balti riikide jätmiseks N. Lildu alla ja ka prantslastele Indo-Hiina äravõtmiseks.

Roosevelt kuulub kahtlemata suurimate rahuroimareite hulka ning tema tegevus tagajärjeks on muuseumis sõjad Vietnamis, mis USA-lt on nõudnud suuri ohvreid. Kuid sellest ei tohi rääkida ega kirjutada, kui ei taheta kuuluda "sõjakurjategijate" või natside hulka, sest kõik, kes enamlaste ei meeldi on teadupärast "millitaristid", "revanshistid", "natsid" jne.

Ka Churchill pole see rahuhing, nagu teda tahetakse kujutada eriti siin Rootsis. Ta seletas jaita konverentsil (jällegi USA ametlike dokumentide järele), et tulevased sakslaste massväljajamised teada põrmugi ei häiri. Kuid juba kuus kuud hiljem, 16. aug. 1945, seletas ta inglise alamkojas, et ta tundvat suurt muret nende massväljakihutamiste tagajärgede pärast.

Terve saladus seisab selles, et ta oli inimsõbralikuks muutunud alles opositsionäärina, kui ta enam ei oinud inglise peaminister!

Mõistagi marssidid põgenike tagajamisel, vangistamisel, Siberisse saatmisel ja tapmistel venelased esireas teiste võitjate rahvaste seas. Ega nad siis asjaolu ei kõneli nii palju oma rahvaruumastusest, inimlikkusest ja hoolitsemisest teiste eest. Nad oskavad igal viisil oma patte katta teiste, eriti sakslaste ja Hitleri pattudega. Lääs usub pimesi nende kinnitustesse ja lubadustesse. Nende kinnituste taga seisavad suurtükid, aatompommid ja teised n.n. rahuabinõud. Häda nelle, kes ei usu Kremli sõnadesse ja tahab propagandale asemel näha tegusid, mis seda propagandat tõestaks!

Neist ja paljustest sarnastest asjadest kirjutab autor ning tuleb meilegi elavalt meelde meie lähemat minevikku ja tulevikuväljavaateld, mis olenevad suurel määral sellest, kuidas praegu valitsevad valitused vaatavad tööle ja õigusele.

Autor kirjeldab viimases peatükis, kuidas maailma muutub, tänu moodsatele liikumisvõimalustele, ikka enam meie kõikide kodumaaks.

See ei suuda muidugi asendada meie tõelist kodu, meie kodumaale jäänud rahvaskaaslast ja kõike seda, mis oli ja on meie armas ja kaunis.

Nagu ameeriklased oma riigi loomisel liikusid paigast paika, ot-sides paremaid ja uusi elutingimusi, liigume ka meie sageli ühelt "uuel kodumaa" teise, rääkimata neist võimalustest, mida moodsad liiklemisabinõud, autod ja lennukid, pakuvad pühkuse nagedal teistelste maadesse sõlmiseks ja tutvumiseks elu-oluga mujal maailmas.

OSKAR ANGELUS

Oskar Angeluse eelmisest raamatuarvustusest 17. oktoobri EPL-is "Valeinformatsioon - uus võitlusvahend", on välja langenud tehnilise eeskütuse tõttu allika ja autori nimetus. Puuduv lõige kõlab järgmiselt:

"Kõnesolevast võttest kirjutab pikemat Shveitsi Ida-Instituudi poolt väljaantavas ajakirjas ZeitBild nr. 16 - 1973 selle peatimetaja dr. Peter Sager artiklis "Immer wieder: Desinformation" (Ikka jälle: desinformatsioon)."

+

Minu armas abikaasa, meie kallis isa ja vanaisa

Jakob Rauden

Sünd. 5.6. 1896 Aseris
Surn. 22.10.1973 Ankarsumis

Leinavad
ALMA
LAINE ja ARNE
LEMBIT ja LIS BETH
ARNOLD ja MAJ-BRITT
RONNY
SUGULASED
Eestis

Kõik sidemed mis katkevad,
Kõik, mis me peame kaotama,
Ainult üks mis alles jääb,
On mälestus Sinust!

Matusetalitus toimub laupäeval, 27. oktoobril kell 18 Ankarsumi kirikus.

+

Meist lahkus meie kallis unustamata emaja vanaema

Triin Köster

Sünd. 12.12. 1887 Eestis
Surn. 20.10. 1973 Rootsis

Sügavas leinas

ALEKSANDER ja HERMINE
REIN, HEINO
PEETER ja KEET
ARVO abikaasaga
ANNI abikaasaga
MAIE
PEETER Perega
AINO perega
ALFRED ja ALVINE
TUTTAVAD ja SUGULASED
Rootsis ja Eestis

Mu tee on käidud, koju minna
Nüüd laiska väsinud randa-
ja.
Siit võõrsilt saada sinna mind
Kus mu õige kodumaa.
Kus minu valud vaikivad
Ja kuivand silmapisaraad.

+

Kauaaegset austatud ja armastatud seitsi liiget

Jakob Rauden'i

mälestab leinas

OSKARSHAMNI
EESTI SELTS

+

Surma läbi lahkus meist meie armas onutütar ja sugulane

Aliine Kesa

Sündinud Pranglis
Surnud Borásis

Mälestavad leinas

OSKAR MALM
abikaasaga
PAUL MALM perekonnaga
OSKAR PÄRNAPUU
abikaasaga

+

Kallist naabrit

Jakob Rauden'it

mälestab leinas

JOHANNES VOLBEK
abikaasaga

+

Palju teele on ju läinud
Rahuranda kõrvemaalt.
Pea ka minu tee on käidud
Hüütakse mind ülevalt.

Puhka rahus võõramaa mullas.

+

Aliine Rosette Kesa

Sünd. 7.5. 1896 Pranglis
Surn. 20.10. 1973 Borásis

Mälestavad sügavas leinas

TÄDITÜTAR ja TÄDIPÖEG
LAPSELASED
ÕDE ja VENNAD
perekondadega Eestis
täditutar ja TÄDIPÖEG
Rootsis

+

Armast

Alma Kõvamees't

mälestab

JÜRI TUULIK
abikaasaga

+

Kallis abikaasa ja isa lahkus meist Göteborgis 15.10. 1973

MAGDA
VALDUR

Puhka rahus!

Maetud 24.10. 1973 Fridhemi kalmistule.

Kohaliku elu

LUND

Ettekanekooselek, kontsert
Ettekanekooselek ja kontsert teemal "Rudolf Tobias 100 a" toimus Lundus 28. oktoobril Hotel Grandi ruumes Bantorgetti algusega kl. 13. Korraldaja on Eesti Teaduslik Selts Rootsis Lõuna-Rootsi osakond.

Ettekanek "Rudolf Roblas 100 a." esitab muusikateadlane Voldegar Aarelaid.

Kontsertosast tulevaid esitamisele heliindistatud järgmised helitööd koos seletustega:

1. Pateetiline avamäng "Julius Caesar".
2. Ballaad sopranile ja orkestrile "Sest ilmanõelst liisast" (Tekst Kalevipojast).
3. Klaverifonitser re-minoor. 4. Laule segakoorile: "2 Vargad" (KE S66), "Teel" (G. Luiga, I. Turgenjevi j.), "Allik" (KE S67), "Noored sepad" (G. Suits). 5. Eks teie tea... (Paulus I, Korint. 6.19).

BORAS

Eelteade

Borási Eesti Naisring korraldab sügisepoo 17. nov. Skolgatan 21 algusega kl. 18. Talendavalt edaspidi.

+

Aliide Kröönvalk

sünd. 2.3. 1895
surn. 24.10. 1973

Svaneholm, 24.10. 1973

Sügavas leinas

ÕED, VENNAD,
SUGULASED

Eestis, Saksamaal ja Rootsis

Matus toimub Seglora kirikus 2/11 1973 kl. 12. Erikutsed ei saadeta.

+

Paremale kodumaale jõudnud, Sa meist nii vaikselt lahkunud

Aliine Rosette Kesa

Sünd. 7.5. 1896 Pranglis
Surn. 20.10. 1973 Borásis

Mälestavad sügavas leinas

TÄDITÜTAR ja TÄDIPÖEG
LAPSELASED
ÕDE ja VENNAD
perekondadega Eestis
täditutar ja TÄDIPÖEG
Rootsis

Nii mitmest künkast üle,
Läks Sinu elutee,
See tihti polnud sile,
Vaid hoopis ummune.

Matusetalitus toimub kolmapäeval, 7. novembril kell 13 Upständelse kabelis Borásis.

Vaheharu

Algus lk. 1
Ameeriklased ja venelased maabuksid sel juhul aktuaalses lahingutsoonis ja lahutaksid võitlevaid pooli.

President Nixon on aga suhtunud Egiptuse presidendi ettepanekusse citavalt. USA vaatlajad märgivad, et ameeriklased nähtavasti kardavad, et ühine aktsioon võiks kardetavas tsoonis luua komplikatsioone, mis suurendaksid ohtu otsekokkupõrkes mõlema sumpervõimu vahel.

Israelsil märgitakse üldiselt, et vaheharu tõelise kehtestamise puhul on juba praegu positsioonid head. Et Egiptus hoiab enda käes osi Suessi idarannikust, ei tähenda midagi, kuna Israel omakorda omab sillepaad Egiptuse poolel. Samuti on olukord Süüria frontid rahuldav, kuna Golani kõrgustik on kindlustatud.

Haarang...

kirja FIB/Kulturfrent toimetuses - ja konfiskeeriti materjali, mis võib kasutamist leida süütõenditena.

Muu hulgas viis politsei ära n.n. Palestiina-aktivistide kartoteegi, mis asus FIB-Kulturfrenti reporteri Jan Guillou käes ja ajakirja pildimaterjali IB tegevuse kohta. Pildimaterjali viidi ära ka pildibüroost Safr, millise fotograaf Ove Holmqvist oli juulgeolekuteenistuse jälgitamisel pildistada ajakirja jaoks.

Peale Guillou vahistati FIB/Kulturfrenti toimetustijaks Peter Bratt, kelle nime all ilmus äsja raamat rootsi vastuluure tegevuse kohta ja kes ise on reservleitnandina teeninud rootsi kaitsvägede salajas raadiokeskuses.

Nagu selgub, on ajakirjale materjali andma hakanud end vastuluureametnik Håkan Isacson, kes möödunud aastal vahistati kaitsvägede staabi teenistuses ning seejärel oli biuroodirektori kohustetäitjaks Kooldie ülemvalitsuses.

Isacson, kes ise kaheksa aastat oli vastuluureametnikuks, oli Guillou ja Bratti varustajaks salajaste informatsioonidega. Ka tema on vahistatud, samuti viies, ainult 20-aastane nooruk ja FNL-liige, kelle juurest leiti elektrooniline "läbi seinte" kuulamisaparatuur.

Vahistamisel sattus nooruk peanikasse, kartes, et sisse tungivad välisagendid, et teda surmata. Ta riivistas ukse ja kutsus telefoni teel politsei (!) abi, kes tegelikult ukse taga seisiski. Tema aparatuuriga sai ema korterist kuulata, mida vastuluure idaeuroopa büroos räägiti. Ka Isacson on oma agendi-tegevuse ajal seotud olnud Ida-Euroopa küsimustega.

Vasakäärmuslikud elemendid protesteerisid samal õhtul 500 osavõtjaga politseihoone ees ning järgmisel õhtul suurema meeleavaldusega Stockholmis, kus nõuti "poliitiliste vangide" vabastamist.

Mari Jeblakov'ist järelejäädud vara realiseerimise

Oksjon

toimub laupäeval, 1973-11-10, kell 11.00 kadunu korteris Beryllgatan 42, Västra frölunda.

Pärandidommu
hooldaja

KIRJANIKE teateid

Algus lk. 2

STOCKHOLM: Eesti Maja, Walling 34, 2/11 kl. 18 valmulik lauubõst, lühikõne H. Rüdmiik Torontost.

STOCKHOLM: Eesti Neilpühi Kirik Brävallag, 11 jumalat. 28/10 kl. 10 pühapäevakool, kl. 11 jumalat, Allan Laur, koor ja noored. 30.10.19. Kooriharjutus.

GÖTEBORG: Biä Bandet, Erik Dahlbergsg. 10 jumalat. 28/10 kl. 11, kohal vennad. Parkg. 11 KFUK-KFUM palvet. 27/10 kl. 16 ja 31/10 kl. 18.

GÖTEBORG: Smyrna, Parkg. 1 jumalat. 27/10 kl. 18.30 palve ja pihvit. 28/10 jumal, koor, pühapäevakool. Nädalakoosolekud: Ibsensg. 4 c/o Hell 31/10 kl. 18 ja Jonseridis Kyrkog. 3 B c/o Villisaar 31/10 kl. 18.

NORRKPÖPING: Tabernaakel, Kungsg. 26. jumalat. 28/10 kl. 13 E. Raud jt. Betania, Bräddg. 64 palvet. 27/10 kl. 17, kõnet ja laulu heliindist.

UPPSALA: Bapt.-Kirik Korskyrkan, St. Persg. 26. jumalat. 27/10 kl. 15. O. Targama.

UPPSALA: Neilpühi Kirik, St. Persg. 9 jumalat. 3/11 kl. 18, H. Rüdmiik Torontost ja Allan Laur. Laule Lauri noortelt.

Radio...

on reserveeritud 250 nädalatuund, millest 164 tundi on inglise keeles ja ülejäänud osa USA-s ja Kanadas asuvate etniliste gruppide keeles.

N. Liidus kuulab umbes 70 protsenti raadiokuulajast välismaa saatet, kusjuures üksi Free Europe saatet arvestatakse umbes 30-miljonilist kuulajaskonda.

Radio Liberty on senini saatnud 18-nes keeles ja Moskva on aastast kulutanud kuni 300 miljonit dollarit nende saatete segamiseks, et takistada oma rahvale objektive informatsiooni saamist maailmasuundmuste kohta. USA kulud on palju tagasihoidlikumad itta suunatud saateteks.

Demokraatliku erakonna liberaalne tiib osutas teravat opositsiooni raadiosaatetele raha andmisele, kusjuures leiti, et saatete jätkamine ei ole kooskõlas USA-N. Liidu sotsiaalsete piirangute vähendamiseks.

Ka republikaanide poolel oli üksikud saatete vastu. Hääletamisel aga sai saatetele raha andmine pooll 3131 ja vastu 90 häält, kuna 31 jäid erapooletuiks.

Kongressi väliskomisjonis toimunud ekspertide ülekuulamisest, mis toimusid juulis ja augustis, rõhutati, et raadiosaatete mängivad oma rolli idariikide liberaliseerimisele suundimises.

Hiljem teatas välisministri asetäitja Marshall Wright, et välisministeerium toetab Balti saatete loomist Radio Liberty juures "nii rutu kui võimalik". Väliskomisjoni arvates tuleb Balti saatetele omistada esimese järgu rutiitus, kuna tihti nende rahvaste olukorda ei panda tähele vabas maailmas nende rahvaste väikuse tõttu, kuigi neil on tugev vabaduse traditsioon.

Ilmus

Andres Küng Saatusi ja saavutusi

Hind: kõites kr. 32.-
brosh. kr. 24.-

Eesti Kirjanike Kooperatiiv
Fack 1, 220 03 Lund
Postgiro 43 37 71 - 3

Telesiooniprogramm

TV Lõrdag

Suomenkieliset ohjelmat. Finskpråkiga program. 9.30 Tapaturmia. Aktueilt magasin för finskpråkiga. 10.00 Mustat ja punaiset vuodet. Vuosi 1882. Taavi Jokinen perhe joutuu muuttamaan isommasta asunnosta pienempään. Sarjanäytelmä, käsikirjoittaja Liisa Vuoristo. De svarta och de röda åren. Seriejäs av Liisa Vuoristo om en finländsk arbetarfamilj. Del 1. 1932. Textat på svenska. 11.00-11.15 Start 1. Färg. 7. Where's Peter? 16.15 En francais. Färg. 6. Ne bougeons plus. 16.30- ca 17.30 TV-pucken. Från semifinalmatcherna i Nobelhallen i Karlskoga. Mac Gänger. 17.50 Helgmsöbringning. Färg. Från Bettna kyrka i Sörmland. 17.55 Meddelanden. 18.00 TV-nytt, väder. 18.05 Aktuellt i veckan. Färg. Textat. 18.30 Röda fåglarnas år. Färg. Med Jan Lindblad i Trinidads regnskogar. 19.00 Skrivstolen jag har. Färg. En historia av Hjalmar Bergman. 19.10 Levande musik. Färg. Med Sten Broman inför söndagens konsert. 19.30 Den vita stenen. Färg. Fjärde delen. I rollerna: Julia Hede, Ulf Hasseltorp, Monica Nordquist, Ulf Johansson, Fanny Gjörup, Ove Tjernberg, Maj-Britt Lindholm, Håkan Serner, Ingemar Hasselquist, Cecilia Nilsson, Gunilla Söderholm m fl. 20.00 Nya 10 000 kronorsfrån. Färg. Frågeledare: Nils Erik Bachrendtz. Domare: Per-Erik Lindorm. Vardninnor: Desirée Edlund och Gunilla Gärdfeldt, Nisse Hanséns ork m fl. 21.00 Aktuellt, väder. 21.30 TV-nytt. 21.35 De fem sinnena. Färg. 6. Känslor. 22.05-22.55 Svensk final - sammandrag från en av dagens allsvenska matcher. Färg. Bengt Grive och Bo Hansson.

TELEVISION 2

15.05 Vem minns inderste soldaten Ros? Vad finns kvar av en människa efter hennes död? En film om den inderste soldaten och hemmansägaren Ole Knutsson Ros, Rosgubben kallad, som levde i Appelbo socken i Västerdalarna och där avled 1918 i en ålder av 80 år. 16.00-17.00 Hem till byn av Bengt Bratt. Färg. Elfte delen. Textat. 17.25 TV-nytt, väder. 17.30 Mumlan med Gösta Ekman och Lena Söderblom. Färg. 17.50 ca Papper i vattnet. Färg. Amerind film om en figur i ett vanligt ritpapper av Björn Cederquist och Robert Harling. 18.00 Lördags. Färg. 18.50 Fish - engelsk äventyrsserie. Färg. 3. "Jag behöver ett gömställe". I rollerna: David Hogarth och Alan Jones. 19.00 I naturen med Nils Dahlbeck. Färg. 19.30 Rapport med väder och sport. 20.00 En ny bok. Basse Gustafsson. U. Författaren intervjuas om sin nya roman. 20.10 Joe Lampton's affärer. Färg. 21. Sin lyckas överman. I rollerna: Kenneth Haigh, Zena Walker, Stephanie Beacham m fl. 21.00 Miljöredaktionen: Kraft åt folket? Färg. Vad vet du om kärnkraft? Vill du ha ett kärnkraftverk i Din kommun? Vet du att det går radioaktiva transporter på Östersjön? Hur tar man hand om det radioaktiva avfallet? 21.30 Lördagsnöje: Lill show med Lill Lindfors. Bengt Hallberg är gäst. Färg. 22.30 TV-nytt, väder. 22.35-22.40 Åsa-Hanna - svensk långfilm från 1945. Regi: Anders Henrikson.

TV Söndag

Suomenkieliset ohjelmat. Finskpråkiga program. 10.00 Uttillsvilkko. Nyhetsveckan.

10.25 Lasten TV: Kössi kenguru vete-histen valtakunnassa. Väri. Barnprogram: Kössi känguru i näckens rike. Färg. Textat på svenska. 10.30-11.00 Tangolita satumaa. Jyväskylä Keskän kuuluneessa tangollassa esilintyvat Dallapé Reijo Taipale ja Kalevi Korpi. Textat på svenska. 10.35 Arvingarna. Färg. Sjunde avsnittet: Uppörelsens stund. 17.25 De fem sinnena. Färg. 6. Känslor. Textat. 17.55 Meddelanden. 18.00 TV-nytt, väder. 18.05 Roberta Flack och Donny Hathaway. Färg. Den amerikanska sångerskan bakom succén "Killing me softly" i ett program med organisten Donny Hathaway. 18.30 Albert Engström ritade inte bara gubbar... Färg. Om Albert Engströms landskapsmåleri. 19.00 Häng med - jorden runt! Färg. Veckofinal om den fjärde jorden-runt-resan. 19.30 Levande musik från Herkules-salen i München: Mozarts Violin-konsert i D-dur med English Chamber Orchestra. Dir och solist: Pinchas Zukerman. Färg. 20.00 Salga-antloppen underbara öde. Färg. På den ryska stäppen lever en märklig antlopp som i det sista råddelns undan utroining. 20.15 Ivar Kreuger och kapitalet. 3. Makt och kaos. I rollerna: Klas Jahneberg, Birgitta Smiding, Sören Söderberg, Mona Seitz, Evert Lindkvist, Hans Folster. 21.00 Aktuellt, väder. 21.30 TV-nytt. 21.35 Sportspeglar. 22.05-22.50 Bowling. Nordiska mästarerna Ulf Lönngren möter professionelle världsmästaren Dick Weber. Kommentator: Ulf Schenkmann.

TELEVISION 2

9.55 Stäm gitarren. Färg. 10.00 Bäfte 3. 3. Scherben bringen Glück. 10.10 Spela gitarr med Uffe och Tabbe. Färg. 10.30 Förskoleprogram: Om - alla är vi lika, alla är vi olika. 11.00-11.10 Start 1. Färg. 7. Where's Peter? 14.00-15.00/15.30 TV-pucken - direkt från finalen i Karlskoga. Kommentator: Mac Gänger. 16.00 Strindberg i TV 2: Nu får jag kvinnorna på mej! Färg. Om Strindberg och kvinnosaken. Textat. 16.50-17.10 Rosenkavaljeren. En operastyvet ur R. Strauss' opera spelas av Leningrads filharmoniska ork. 17.25 TV-nytt, väder. 17.30 Manfred - tecknad serie. Färg. 17.40 Tecknad film från Norden: 2. Från Norge: Den snälla husanden. 18.00 I Faraos Egypten. Färg. Hans Furuhagen berättar. 3. Att bygga med sand. 18.30 Pelle Jansson. Färg. 4. Snart blir det jul. I rollerna: Ola Wilhelmsson, Tommy Johnson, Maud Hansson. 19.00 Knuff. Färg. 19.30 Rapport med väder och sport. 20.10 Rapport om Bellman. Färg. Bilder, musik och reportage kring en aktuell författare. 20.50 Den gamla jazzblon. Leif "Smoke Rings" Andersson presenterar jazzförspel vi minns från 30- och 40-talen. 21.00 "Det ena man vill, det andra man måste". Färg. Ovar Nilsson, krukmake, berättar om ett bruks-samhälle. Han har arbetat med lera i snart femtio år, men har också börjat uttrycka sig i ord. 21.40 Söndagsdeckaren: Columbo - amerikansk polisserie med Peter Falk. Färg. 22.50 TV-nytt, väder.

TV Måndag

Skol-TV: 8.30-8.50 Naturkunskap. Färg. 3. Levande och död materia. Gymnasiet. 9.00-9.10 Switch on 10. Lågstadiet. 9.45-10.00 Matematik, åk 1. 6.

Hemma hos trollharen. Lågstadiet. Vuxenutbildningen: 11.00-11.25 Spela gitarr med Uffe och Tabbe. 6. Färg. Gitarrkurs för nybörjare. Skol-TV: 12.20-12.50 Norsk novellfilm - Mona 14 år. Färg. Högstadiet. 13.35-13.55 Vid Medelhavet. Färg. 1. Solkust. Mellanstadiet. 14.00-14.20 Barnkunskap: Förskole-åren. 3. Jock 6 år. Gymnasiet. 14.30-14.50 Lärarprogram: Statistik 1. 2. Lågstadiet. 15.30-16.45 Halvfem. Färg. Mysteri träffar fru Get. Hon är mycket arg för någon har stulit hennes motor. Sedan hjälper Nalle Topp Uppfinnaren att prova hans nya lyftgas. 17.55 Meddelanden. 18.00 TV-nytt, väder. 18.05 Elefantpojken. 8. Färg. Toomal, hans lillebror och elefanten Kala Nag. 18.30 Sveriges magasin. Färg. 19.30 B. Olsen löper livet ut - satir mellan fars och tragedi. Jan Myrdal berättar i drömspelform om hur politikern B. Olsen formas, verkar och går under, ständigt omgiven av stabila rådgivare och samhällspålitliga vänner. I rollerna: Lauritz Falk, Ylvi Peters, Birgitta Valberg, Anders Nyström och Marie Göransson. Regi: Per Berglund. 20.30 Musikprofilen. Färg. Hemma hos Gunnar Valkear spelar man på instrument gjorda efter förebilder från Afrika. 20.50 Häng med! Färg. Kvalificeringsgång i Ettans aktuella frågelövning. Programledare: Johan Sandström. 21.00 Aktuellt, väder. 21.30 TV-nytt, väder. 21.35-22.10 Skönhet och undergång. Färg. Skönhet och undergång är grannar, säger den finländske skulptören och grafikern Kimmo Kaivanto.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder. Från Barnredaktionen: 17.30 Ola. Färg. 5. Skidsmäsän. 18.00 Harald med hemmarättsändare. Färg. Textat. 18.00 Anslagstavlan. Färg. 19.05 Hästvännerna - fransk följetong i 25 avsnitt om två unga grabbar och deras livs lidelse: hästar och galoppstort. 19.30 Regionala nyheter. 19.30 Riksbländning. 19.30 Rapport, väder. 20.00 Kvällsöppet - Bo Holmström med gäster i studion. Färg. 21.00 Den värld jag mött. Färg. Författarinnan Elsa Björkman-Goldschmidt berättar i det första av två program av Lennart Kjellgren om sitt arbete som svensk Röda Korsdelegat åren 1916-15 bland tyska och österrikiska krigsfångar i Ryssland. 21.30 Knutar. Färg. Den tredje delen av Karl Sylvan och Karin Thulins spel, efter den engelske psykiateren R. D. Laings teorier. Kvällens avsnitt heter Knutar och är en poetisk syntes av hans idéer. 22.00-22.05 TV-nytt, väder.

TV Tisdag

Skol-TV: 8.30-8.50 Biologi. 5. Gastransporten. Gymnasiet. 9.30-9.40 Vi i världen. 1. Byta land. Lågstadiet. 10.00 Switch on 10. Lågstadiet. Mellanstadiet. Förskoleprogram: 10.30-10.55 Om - att bo på olika sätt. Vuxenutbildningen: 11.00-11.10 Start 1. Färg. Engelsk nybörjarkurs för vuxna. 8. Tea or coffee? Skol-TV: 12.00-12.30 Klotet 5. Färg. Lågstadiet. 12.35-13.55 Ljus och ljud. Högstadiet. Förskoleprogram: 14.30-14.55 Om - att bo på olika sätt.

16.30-16.45 Halvfem. Strövtåg på Öland i sällskap med Eric Bojs. Färg. 17.55 Meddelanden. 18.00 TV-nytt, väder. 18.05 Träff Isak. Färg. Sportmagasin för alla åldrar. 18.30 Sveriges magasin. Färg. 19.30 Från en fjärdedel av Sverige: Malmbanan - om Sveriges nordligaste järnväg. Färg. 20.00 Mycket musik och litet fotboll. Färg. Den holländska världssorkestern Concertgebouw spelar Dvoraks symfoni Från Nya Världen på söndag - Levande Musikserien. 20.50 Häng med! Färg. Kvalificeringsgång. Programledare: Johan Sandström. 21.00 Aktuellt, väder. 21.30 TV-nytt. 21.35 De trolovade. 8. TV-berättelse i åtta delar efter en roman av italienske 1800-talsförfattaren Manzoni. Vuxenutbildningen: 22.25-22.40 En francais. Färg.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder. Från Barnredaktionen: 17.30 Ola. Färg. 6. Petras pappa flyttar. 18.00 Start 1. Färg. Engelsk nybörjarkurs för vuxna. Tea or coffee? 18.10-18.30 Spela gitarr med Uffe och Tabbe. 7. Färg. Gitarrkurs för nybörjare. 19.00 Putes tips. Färg. 19.05 Hästvännerna. 2. Fransk följetong i 25 avsnitt om två unga grabbar och deras livs lidelse: hästar och galoppstort. 19.30-19.30 Regionala nyheter. 19.30 Riksbländning. 19.30 Rapport, väder. 20.00 Gaspolkar - norsk långfilm från 1948. Ett pojkgang fördriver ut den med att stjäla från Stiggens lastbil. Han försöker komma åt en syndabock. Svensk premiär. 21.15 Ut med språket. Färg. Att köpa ett bord. Hur kritiska är vi inför reklamanspråk? 21.30 Dokument utifrån. Färg. Internationella reportage. 22.10 Kvällsöppet - Bo Holmström med gäster i studion. 22.25-23.00 TV-nytt, väder.

TV Onsdag

Skol-TV: 9.45-10.05 Klotet. 5. Färg. Lågstadiet. 10.10-10.30 Bildtökning för mellanstadiet. 1. Tillsammans med bilder. Vuxenutbildningen: 11.00-11.10 Bäfte. 3. 3. Scherben bringen Glück. Skol-TV: 13.35-13.55 Liv under mikroskop. 1. Högstadiet. 16.30-16.45 Halvfem. Färg. Dags igen att träffa herr Kubb, mannen som gillar att klä ut sig och gå på äventyr. Berättare: Allan Edwall. 17.55 Meddelanden. 18.00 TV-nytt, väder. 18.05 Spännande sommar. Färg. Mary och Simon bor på en badort i England och tack vare Krishna, en av främlingarna, får Mary och Simon uppleva en spännande sommar. 18.30 Sveriges magasin. Färg. 19.30 Liten tuva... Färg. Arne Hegeforss och Lennart Jelbe pejar stämningen inför den avgörande VM-kvalmatchen i fotboll mellan Malta och Sverige. 20.00 Natur och vetenskap. Färg. Bengt Feldreich, Nils Linnman och KAS Sjöblom. 20.50 Häng med! Färg. Kvalificeringsgång. Programledare: Johan Sandström. 21.00 Aktuellt, väder. 21.30 TV-nytt. 21.35 Nummerlottoriet - 24:e dragningen. Färg. Programledare: Thore Skogman. 21.50-22.15 Svensk premiär. Färg. Bo Johan Hultman presenterar filmerna TV 1: s hesterie, som börjar nästa vecka. Till de filmer som vi sås hör Gudis Lamm av Miklos Jancso, Blanche av Walerian Borowczyk och science fictionfilmen Solaris av Andrej Tarkovskij.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder. Från Barnredaktionen: 17.30 Tummellisa av H. C. Andersen. Färg. Gunnar Björnstrand läser. 18.00-18.35 Ljnejbyggare. Färg. Mel-lan Hjälta-Stackbo och Harsprånget-Messaurer byggde Vattenfall 1872-1973 en 400 kw-ledning. Den skulle kunna förse hela Göteborg med elkraft. Arbetet skildras i en film av Erik Eriksson. 19.05 Hästvännerna. 3. Fransk följetong i 25 avsnitt om två unga grabbar och deras livs lidelse: hästar och galoppstort. 19.30-19.30 Regionala nyheter. 19.30 Riksbländning. 19.30 Rapport, väder. 19.30 Hem till byn av Bengt Bratt. 12. Färg. 21.00 Från konsumentredaktionen. Färg. 21.30 Kvällsöppet. Färg. Bo Holmström med gäster i studion. 22.15-22.20 TV-nytt, väder.

TV Torsdag

Skol-TV: 10.10-10.25 Matematik, åk 1. 6. Hemma hos trollharen. Lågstadiet. 10.35-10.50 Matematik, åk 4-6. 2. Hur många? 1. Mellanstadiet. Vuxenutbildningen: 11.00-11.15 Ut med språket! Färg. 3. Att vara konsument. Skol-TV: 12.20-12.40 Vi i världen. 1. Byta land. Lågstadiet. 16.30-16.45 Halvfem. I tre program skall vi möta Lina, som bor på ett nytt ställe utanför en stor stad. Lina vill gärna ha någon att vara med. Tecknad saga av Bodil Malmsten. 17.55 Meddelanden. 18.00 TV-nytt, väder. 18.05 Ventilen. Färg. 18.30 Sveriges magasin. Färg. 19.30 Arvingarna. 8. Färg. Engelsk serie av N. J. Crisp och Eric Paice 20.20 Fokus. Färg. 20.50 Häng med! Färg. Kvalificeringsgång. Programledare: Johan Sandström. 21.00 Aktuellt, väder. 21.30 TV-nytt. 21.35 Idealstaden. Färg. Inoné Le Marais, en stadsdel i Paris, söker man skapa idealstaden genom uppbyggnad av en historiskt framvuxna stadsdelen. Vuxenutbildningen: 22.10-22.40 Ås trodde man förr. Färg. 2. Jorden och solen byter plats. Textat.

TELEVISION 2

17.00 Om - att bo på olika sätt. 17.25 TV-nytt, väder. Från Barnredaktionen: 17.30 Pelles kryp. Färg. En film om Pelle, 6 år, som tittar närmare på maskar, sniglar, myror och annat kul. 18.00-18.40 Dokument utifrån. Färg. Internationella reportage. 19.00 Start 1. Färg. Övningsprogram 8. 19.05 Hästvännerna. 4. Fransk följetong i 25 avsnitt om två unga grabbar och deras livs lidelse: hästar och galoppstort. 19.30-19.30 Regionala nyheter. 19.30 Riksbländning. 19.30 Rapport, väder. 20.00 Om barn och vuxna. 5. Tjat och tjat. Gustav Jonsson och barnpsykiologen Emma Antonsson samtalar med programledaren Boel Wennerberg. (Textat). 20.50 N F Möller, fastighetsskötare. Färg. Underhållning av Frank Anderson, Jacques Werup och Ake Whilney. Regi: Håkan Ergsård. Den enes bröd... med Nisse Ahlrot och hunden Caille, Ulla Sonesson, Carl Billqvist, Göte Fyhring, John Harrysson, Rut Hoffsten, Gösta Prüzellus m fl. 20.55 Anslagstavlan. Färg. 21.00 Insåndern. Programmet där Ni får säga ifrån... 21.30 Kvällsöppet. Färg. Bo Holmström med gäster i studion. 22.10 Sportnytt. 22.40-22.45 TV-nytt, väder.